

İçindekiler

Düşünce

- 3 Li-derkenar: *Kişisel Kaosa Karşı Bir Sabah Duası*
CHUCK FAROE
- 5 İyi Felsefe Yapmak
YEŞUA ÖZÇELİK

Kitap

- 11 Matta'nın İsa Öyküsünde Egemenliği Iskalamak:
3) Zihniyet Sorunumuz (2. Bölüm)
CHUCK FAROE

Tarih

- 19 Yeni Katılanlara İmanı Öğretmek
YOEL ÖZÇELİK
- 24 Nüfus Sayımı ve İsa'nın Doğumu Meselesi Üzerine
Bir İnceleme
ABDULLAH ŞAHİN

Hizmet

- 33 Yüreğin Putları: *4. Bölüm: Ailedeki Putlar – Evlilik*
LINDA S. PARKER

Giriş

Künye

e-manet

Dergi Sahibi

Anadolu Hristiyan Topluluğu Derneği

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Muammer KARAKAYA

Üslupçu

Neslihan ORANCI

Tasarım

Aslan TANRIVERDİ

Dizgi ve Dağıtım

Joshua M. WIBBERLEY

Son Kontrol

Steven K. Mittwede

Yazı Kurulu

Joshua M. WIBBERLEY

Sarah WIBBERLEY

Ken WIEST

Rhonda WIEST

Yazışma adresi

AHT

Cumhuriyet Mah. Millet Cad.

Ünlü Apt. 39/11

Melikgazi

38110 KAYSERİ, TÜRKİYE

İnternet

<https://www.e-manetdergi.org>

e-Posta

iletisim@e-manetdergi.org

Hakkımızda

e-manet Türkiye’de hazırlanarak Türk kilise önderlerine ücretsiz olarak gönderilen üç aylık e-posta Kutsal Kitap ve tanrıbilim dergisidir.

e-manet, 2. Timoteos 2:2’deki sürecin gerçekleşmesine araç olmayı amaçlamaktadır. Yarının önderlerini donatacak olan bugünkü Türk kilise önderlerinin donatılmasına katkıda bulunmak istiyoruz.

Bu derginin iki ana hedefi vardır: olgunlaşma ve hizmet.

Dergide benimsenen iki temel değer vardır: üstün nitelikli içerik ve okuyucuların yararı.

Kilise önderlerinin eleştirel düşünme, düşüncelerini net bir biçimde belirtme ve farklı görüşleri sevgiyle hoş görmenin yanı sıra, Kutsal Yazılar’a göre değerlendirme kapasitelerini geliştirmeleri can alıcı önem taşır. Bu derginin böyle bir gelişim sürecine yarayacak yapıcı bir ortam sağlayacağını umuyoruz.

e-manet’in yararlı olması için tepkilerinizi, isteklerinizi ve eleştirilerinizi bildirmeniz gerekecektir. Bunları yazikurulu@e-manetdergi.org adresine veya [Facebook](https://www.facebook.com/e-manetdergi.org)’taki [okuyucu grubumuz aracılığıyla](https://www.facebook.com/e-manetdergi.org) iletebilirsiniz.

Çevirmeni belirlenmemiş makaleler Türkçe olarak yazılmıştır.

e-manet’in tüm sayılarını <https://www.e-manetdergi.org> adresli web sitemizden indirebilirsiniz. Ayrıca dergimizde yayınlanan tüm makaleleri interaktif bir dizinde bulabilirsiniz.

Telif Hakları

e-manet’te yayımlanan makalelerin ve karikatürlerin telif hakları, yazarlarına veya onları ilk yayımlayan kurum veya yayınevine aittir. Mesih imanlıları olarak telif hakları yasasını ihlâl etmek istemeyiz. **e-manet** kurulunun aldığı yayın izinleri, makalelerin ve karikatürlerin başka yerlerde (web siteleri dahil), yayımlanmasını kapsamayabilir. İzin nereden alınması gerektiğini öğrenmek için bize yazikurulu@e-manetdergi.org e-posta adresinden ulaşabilirsiniz.

Li-derkenar

Kişisel Kaosa Karşı Bir Sabah Duası

■ *Chuck Faroe*

Edith Schaeffer, "Hristiyanlar uğradıkları hayal kırıklıklarını paylaşarak birbirini teşvik etmeliler" demiştir. Bu sözü severim. Neden? Çünkü böyle samimiyet bizde gerçekçi kutsallık geliştirir. İnsan olmak, zorlanmak demektir. Hristiyanlar bu durumdan muaf değiller. Rab İsa, "Dünyada sıkıntınız olacak. Ama cesur olun, ben dünyayı yendim!" diyor bize (Yu. 16:33). Rab'de her zaman sevinmeliyiz, doğru. Ama kaygısızlık maskesi takarsak, bu ne kardeşleri geliştirir, ne Rab'bi yüceltir. Usta, herhalde, "Usta olmak kolay" demez. Olgun imanlı, "İsa'yı izlemek kolay" da dememeli.

Dedikleri gibi, herkesin derdi başka. Kişisel olarak hayatım boyunca düzensizlik sorunu yaşadım. Ortamım sık sık dağınık olur. Hazırlıklarımı ve taahhütlerimi zamanında yapmakta güçlük çekerim. Canım sıkılır. Utanırım. Kendimi suçlarım.

Yaklaşık beş sene önce bana dikkat eksikliği bozukluğu teşhisi konuldu. Yaşamakta olduğum kişisel kaosun biyolojik bir sebebe bağlı olduğunu öğrenmem iyi oldu. Farkındalık önemlidir. Bu sorunların üstesinden gelmeye çalışırken artık bazı yöntemler –takvimler, yapacak işler listeleri, geri sayan çalar saatler vs.– uygulamaya başladım. Ayrıca, bu rahatsızlığa yönelik ilaç içiyorum artık. Hamdolsun! Düzensizlik sorunum tamamıyla ortadan kalktı!.. demek isterdim. Ama düzensizlikle mücadele hâlâ sürmekte.

"Olgun imanlı, 'İsa'yı izlemek kolay' dememeli."

İlaçlar ve stratejiler yabana atılacak imkânlar değil, tabii. Ama İsa'nın izleyicisi olarak biricik çaremiz dua olmalıdır. Nitekim Yakup, "İçinizden biri sıkıntıda mı, dua etsin" diyor (Yak. 5:13). Normalde içimden geldiği gibi dua ederim. Ama geçen sene bir defterde bazı dualar yazdım. Bazen, sabahleyin onlardan yararlanarak dua ederim. Aşağıda o duaların birini ilginize aktarıyorum.

Bu yazıda kişisel zayıflıklarımı anlattım. Bunu yapmaya neden razı oldum? Çünkü Rab Pavlus'a, "Lütfum sana yeter. Çünkü gücüm, güçsüzlükte tamamlanır" dedi (1Ko. 10:9). Kaygısızlık maskesi taksam, ne sizi geliştirir, ne Rab'bi yüceltir. Sonuç olarak, çünkü Hristiyanlar uğradıkları hayalkırıklıklarını paylaşarak birbirini teşvik etmeliler!

Rab'de esenlikler dilerim!

e

Rab Tanrım,

Sana tapıyorum!

Kilisede şaşılacak çeşitliği, doğada beklenmedik güzellikleri savurganca yarattın. Çünkü sen böyle seversin. Aynı zamanda, karışıklık değil, esenlik Tanrısı'sın. Yeryüzü biçimsiz ve boşken, senin Ruh'un enginin karanlık kaosunun üzerinde uçuşuyordu. İsyanımızı yargılamak için, kutsamayı sevdiğin yaratılışı lanetledin. Yaratılışı amaçsızlığa teslim ettin. Kaos, yozlaşmaya köle olan hem aklımın hem işlerimin ayrılmaz bir parçasıdır. Yüceliğe erişme ümidi için sana şükrederim! Yüceliğe eriştiğimizde tam bir özgürlüğe kavuşacağımız için sana şükrederim!

Rab, lanet yüzünden toprağın dikenli olacağını buyurdun. Aynı zamanda, tembellik yüzünden yolun dikenli çit gibi olacağını belirttin.

Rab, Mesih'in muhteşem Ruhunu kaosunun üzerinde uçuşsun, onu yensin. Tanrı çocuklarının yüce özgürlüğüne kavuştuğumda kaos, lanet ve dağınıklıklardan nasıl azat olacağımı bugün, az da olsa, bana önceden tattır. İçimdeki zihinsel dağınıklığı, etrafımdaki fiziksel dağınıklığı gidermeye girişirken sükûnet ve bereket ver bana. Okumaya, not tutmaya, iyi düşünmeye ve iyi yazmaya girişirken, bana bolca hikmet ver. Ver ki, seni yücelten somut, yaratıcı eserler vereyim.

Arzularıma, sözlerime, ilişkilerime, çalışmalarına, bulunduğum ortama ve harcadığım vakte, senin isteğin doğrultusunda çekidüzen vermeyi öğret bana. Sabırla dayanarak ürün vermem için bana lütuf ver.

İsa'nın mübarek adıyla,

Amin.

Sevgili okurlarımız,

e-manet dergisi yirminci yıldönümünü büyük mutlulukla kutlamaktayız. Başta verdiği bol lütuf için Tanrımızı övüyoruz; bu derginin etkin olması, hatta var olması bile, için O'na borçluyuz. İkinci olarak dergileri okuyup uyguladığımız için sizlere de minnettarız. Ve son olarak yazılı kurulu olarak yazdığı makaleleri bu dergide yayınlamamıza izin veren ve emek veren yazarlar için de minnettarız. Duamız, Rab'bin dergimizin geçmiş ve gelecek içeriklerini kullanarak yüceliğini arttırmasını ve Türkçe konuşan kilisesini etkin bir şekilde büyütmesidir. Sizin de bu duamıza katılmanızı rica ederiz.

Mesih'in lütfu ve esenliği üzerinizde olsun.

e-manet Yazı Kurulu

İyi Felsefe Yapmak

■ *Yeşua Özçelik*

Giriş

Felsefenin üzerinde uzlaşılaşılacak bir tanımını bulmak güç ve bağlamına göre çeşitli felsefe tanımları görmek mümkündür. Felsefe, Antik Yunanca *philosophia* sözcüğünden gelir ve birebir anlamıyla, "hikmet sevgisi" demektir.¹ Elbette bu haliyle oldukça geniş bir kümeyi kapsar; bu nedenle çeşitli ayrımlara yer vermek iyi bir başlangıç olabilir. Örneğin, Francis Schaeffer *felsefe* sözcüğünün iki kullanımına dikkat çeker. Ona göre felsefe "ilk anlamıyla, akademik bir konu, bir bilim dalıdır." Felsefe dendiğinde insanların aklına gelen çoğunlukla, akademik bir uğraşı olan bu anlamıdır. Bununla birlikte felsefenin diğer anlamı daha geniş bir kitleyi kapsar. Bu ikinci anlamı dünya görüşüdür.² Felsefe ilk anlamıyla oldukça sınırlı bir grubu imlerken bu ikinci anlamıyla herkesi içerisine alır ve düşünce sistemlerine göndermede bulunur. Ancak ikinci anlam konusunda bir ayrım daha yapmak yerinde olur. Şöyle ki kişi doğrudan, pasif bir şekilde bir dünya görüşüne sahip olmuş da olabilir, belirli bir eleştirel ve derin düşünme faaliyeti sonrasında da.³

Her iki anlamı da felsefenin insan için kaçınılmaz bir şey (bir uğraşı) olduğunu göstermektedir.

Bu vurgu pek çok kişi tarafından dile getirilmektedir. Örneğin, felsefe yapmanın kaçınılmazlığı David Hume'un yazılarında konuşturduğu Cleanthes karakterinin ifadelerinde de karşımıza çıkar. O şöyle der: "...herkes günlük yaşamda bile az çok felsefe yapmak zorundadır. Bebekliğimizden itibaren gitgide daha genel davranış ve düşünce ilkeleri kurma yönünde ilerleriz: edindiğimiz deney arttıkça ve aklımız güçlendikçe, ilkeleri durmadan daha genelleştirir ve kapsamlarını genişletiriz; *zaten felsefe dediğimiz de, bunun daha bir düzenli ve yöntemli olarak yapılmasından başka bir şey değildir.* Bu gibi konularda felsefe yapmak, özünde, günlük yaşam üstüne akıl yürütmekten ayrı bir şey değildir."⁴ Son cümlede dile getirildiği gibi, bu bağlamda felsefe yapmak, "günlük yaşam üstüne bir akıl yürütme etkinliği" olarak tarif edilir. Edward Craig de kitabında "felsefeden kaçınmak, bilinçli bir çabayla bile aşırı derecede zordur" derken felsefe sözcüğüne dair benzer bir noktaya işaret eder.

Devamında şöyle der:

"Felsefe işe yaramaz" diyerek felsefeyi reddeden birisini ele alalım. Öncelikle bunu diyen bir kişi, açıkça belirli bir değerler sistemiyle felsefeye değer biçmektedir. İkinci olarak ne denli kısa ve dogmatik bir biçimde olursa olsun, felsefenin niçin yararsız olduğunu söylemeye kalkıştığı anda belirli türden düşüncelerin etkisizliği veya belirli türden sorularla başa çıkmada insanın yetersizliği hakkında konuşacak olur. Sonrasında felsefeyi reddetmek şöyle dursun, felsefenin içinden başka bir ses haline gelmiş olur."⁵

Dolayısıyla felsefeyi reddetmek için de felsefe yapmak gerekeceğinden, felsefe yapmak bizler için zaruri olur. Nihayetinde istisnasız herkes için bu anlamıyla felsefe kaçınılmazdır. Hristiyanlar da "herkes" içerisinde yer alır. Bu gerekliliği fark eden C.S. Lewis, "bir kişinin başka hiçbir sebep yoksa bile yalnızca kötü felsefeye bir yanıt sunması açısından iyi felsefe

"Felsefe kavramının her iki anlamı felsefenin insan için kaçınılmaz bir şey (bir uğraşı) olduğunu göstermektedir."

yapması gerektiğini” söylemiştir. Bu da doğal olarak bir başka soruyu gündeme getirir: “Hristiyanlar nasıl iyi felsefe yapabilir?”

İyi Felsefe Yapmak (ya da Yapmamak)

Felsefe yapmak ilk zamanlarda “meraklı olmak”, “ruhunu geliştirmek”, “tartışmayı sevmek” anlamlarına gelmekteydi.⁶ Yukarıda kullandığımız anlamıyla felsefe yapmayı ise sistematik bir düşünsel faaliyet olarak doğru ve düzenli düşünme olarak tarif etmek mümkündür.

İyi felsefe yapmanın teorik ve pratik olmak üzere iki önemli açısı (yönü) vardır. Bunu örneklendirmek için daha somut bir örnek üzerinden gidelim ve “nasıl iyi yemek yapılır?” sorusunu ele alalım. Yanıt vermek için “iyi yemek” ile ne kastedildiğinin açıklanması gerekir. Bu, işin teorik boyutudur. Pratik boyutta ise *nasılın bilgisine* ihtiyaç duyulur, yani iyi yemek olarak nitelendirilen şeyi nasıl yapabileceğimiz, bu noktada sahip olduğumuz bilgiyi nasıl uygulayabileceğimiz söz konusudur.

Teorik kısım ile başlayacak olursak “iyi felsefe” ile kastettiğimiz şeyi açıklığa kavuşturmak üzere bu iki ifadeyi ayrı ayrı ele alıp inceleyebiliriz. Daha önce belirttiğimiz gibi, *felsefe* sözcüğünün çeşitli anlamları ve kullanımları vardır. Fakat bu yazıda biz onu yukarıda belirttiğimiz anlamıyla, yani *yöntemli bir şekilde doğru akıl yürütmede bulunma etkinliği* olarak kullanacağız. Benzer şekilde, Julia Annas “bir şeyi felsefe yapan şey nedir?” sorusunu

sorduktan sonra, genel bir yanıt olduğunu kabul etmekle birlikte, doğru olduğunu düşündüğü şu yanıtı sunar: “Felsefe genellikle açık biçimde *akıl yürütme* ve *yargılama* gerektiren bir uğraş olarak tanımlanır.”⁷ Peter Cave ise nesnesine işaret ederek felsefeyi “büyük oranda kavram, inanç ve varsayımlara dair akıl yürütmemize dayanan önsel bir mesele olarak” açıklar.⁸

“Felsefe yapmak ilk zamanlarda ‘meraklı olmak’, ‘ruhunu geliştirmek’, ‘tartışmayı sevmek’ anlamlarına gelmekteydi.”

İyi sözcüğüne geldiğimizde ise yine çeşitli anlam ve kullanımlarının olduğunu görüyoruz. TDK’nin sunduğu tanımlar arasında “istenilen, beğenilen nitelikleri taşıyan”; “yerinde, uygun”; “doğru olan” gibi anlamlar görülür. Buradaki tarifler aslında “doğruluğun örtüşme teorisi”nde olduğu gibi bir örtüşmeyi akla getirir. Kimisi gerçeklikle örtüşmeye işaret ederken kimisi de amaçlanan veya istenilen şeyin karşılanması anlamına gelir. Bununla birlikte burada *iyi* ile kastığımız “insanlara şefkat göstermek iyidir” cümlesindeki gibi ahlaki bir *iyi* kavramı değildir. Bundan ziyade “bu iyi bir bilgisayar” cümlesinde olduğu gibi bir beklentinin karşılanması veya bir standardın tutturulması söz konusudur. Dolayısıyla iyi felsefe yapmak felsefenin gayesinin gerçekleştirilmesine, beklenen standardın tutturulmasına işaret eder. Peki, bunu nasıl yapabiliriz? İşte burada *nasılın bilgisine* geliyoruz.

Felsefenin *neliği* üzerine düşünürken aklıma had, hudut (sınır) bilmek geliyor. Felsefe tarihinde de bunun örneklerini görüyoruz. Kant aklın sınırlarını göstermeyi amaçlarken Wittgenstein düşünceye sınır çekme faaliyeti olarak dilin kullanımına sınır çekmeye çalışır. Dolayısıyla felsefeyi bir bakıma sınır çekme, haddini bilme etkinliği olarak düşünebiliriz. Bir başka deyişle buna, –yukarıda Annas’tan yaptığımız alıntıda da görüldüğü gibi– yöntemli biçimde doğru akıl yürütme⁹ veya ölçülü düşünme¹⁰ etkinliği de denebilir.¹¹ Felsefe sadece aklın sınırını belirlemeye çalışmakla kalmaz; aklın sınırları dâhilinde olan meselelerde düzenli ve ölçülü düşünmeyi de amaçlar. Ölçülü düşünmenin de ölçüsü hakikattir. Hakikat hakkında olan bir şey de en azından iki koşulu bünyesinde barındırmalıdır: (1) tutarlı olmalı

ve (2) gerçeğe uygun olmalı. Hazır yukarıda yemek yapmakla ilgili örnek vermişken bu konuyu da yemek hazırlığına dair bir örnekle açıklayalım.

MasterChef programını izlemiş olanların bileceği söylem, reçetenin önemine vurgudur. Bir yemek reçetesi, "yemeğin nasıl hazırlanması, pişirilmesi, takdim edilmesi gerektiğini anlatan bir dizi kurallar bütünüdür."¹² Burada birkaç dikkate değer nokta vardır. İyi bir yemek yapmak isteniyorsa elbette olmazsa olmazlardan biri kullanılan malzemenin kalitesi olacaktır. Bu nedenle pek çok yarışmacı ilk tur için kendi yöresinden özel malzemeler getirir, çünkü bu, lezzet için önemlidir. Diğer bir nokta iyi bir tarife sahip olmanın gerekliliğidir. Elinizde iyi malzemeler olabilir, fakat onları birlikte nasıl doğru kullanacağınıza dair bilgiye sahip değilseniz lezzetli bir yemek ortaya çıkarmanız oldukça zor olacaktır. Son aşamada ise hazırlanan yemeğin servis edilmesi vardır. Bu da hazırladığınız lezzetli yemeğin karşıdaki kişide de aynı etkiyi bırakmasını sağlamaya yöneliktir.

Bu son kısım, konumuz bağlamında, işin daha çok retorik kısmıdır. Bizim için önemli olanlar kullanılan malzeme ile tariftir. Bu ikisi de konumuz bağlamında iyi bir argümanın iki vazgeçilmez unsuruna tekabül eder. Ne demiştik, iyi bir yemek hazırlamak için hem kullanılan malzemenin kaliteli olması hem de doğru bir yemek tarifine sahip olunması gerekir. Doğru akıl yürütme açısından düşünüldüğünde bu ikisi sıhhatli bir akıl yürütmenin temel unsurlarına karşılık gelir. İyi bir argüman, argümanın geçerliliği ve sağlamlığı ile ilişkilendirilir. Argümanın sağlamlığı, argümanda kullanılan önermelerin (yemek örneğimizde malzemelerin) doğru olmasına (doğru seçilmesine), yani gerçeklikle ilişkisine bağlıdır. Örneğimizdeki yemek tarifi ise elimizdeki malzemenin doğru kullanımını gösterir. Bu da iyi bir argümanda mevcut önermelerin doğru bir nedensellik ilişkisi içinde, yani doğru bir mantıksal yapıda olmasıdır.

"İyi bir argüman, argümanın geçerliliği ve sağlamlığı ile ilişkilendirilir."

Burada önemli hususlardan biri düşünmenin malzemesidir. Bu malzemeyi oluşturan en önemli unsur varsayımlarımızdır. Dolayısıyla doğru ve ölçülü düşünmenin de en önemli kısmı bu varsayımların farkına varılmasıdır. İstisnasız herkes çeşitli konularda farklı varsayımlar üzerinden kendi düşünce dünyasını inşa eder. Cleanthes'in sözlerinde olduğu gibi "bebekliğimizden itibaren gitgide daha genel davranış ve düşünce ilkeleri kurma yönünde ilerleriz." Bu süreçte pek çok fikir, inanç, davranış bizlere yüklenir. Varsayımlarımız ile düşünce dünyamızı şekillendiririz. Varsayımların kullanılması kaçınılmazdır, çünkü her şeyin temellendirilmesi teselsül¹³ nedeniyle mümkün olmayacaktır. Ayrıca öyle inançlarımız vardır ki bunları gerekçelendirmeksizin sezgisel olarak doğru olduklarını biliriz. Bu noktada varsayımlarımızı tespit etmek ve hangilerinin sağlam ve makul olduğunu sınamak gerekir. Örnek vermek gerekirse, bir kişi Hristiyan dünya görüşündeki "enkarnasyon" öğretisinin yanlış olduğunu söyleyebilir. Bu savın bir dayanağı, enkarnasyonun metafizik olarak mümkün olmadığı düşüncesi olabilir. Ancak bu savın ne türden bir varsayıma dayandığını çözümlenmemiz ve bunun makul olup olmadığını tartmamız gerekir. Dolayısıyla başarılı bir akıl yürütme gerçekleştirmede, aralarında nedensel ilişkiler kurmaya çalıştığımız düşüncelerimizin doğru olması, gerçekliğe tekabül etmesi gerekir. Bir başka deyişle doğru düşüncelere dayanmayan akıl yürütmeler başarısız sonuçlar (kötü felsefe) doğuracaktır.

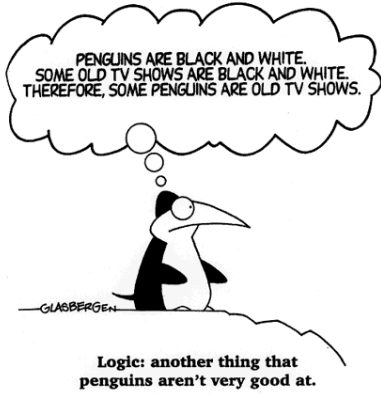
Bununla birlikte, enkarnasyon örneğine dönecek olursak, bu öğretiye yapılabilecek bir itiraz teolojik bir ön kabule dayanabileceği gibi mantıksal tutarsızlık fikrine de dayanıyor olabilir. Bu da bizi konumuz açısından diğer önemli meseleye getirir: varsayımlarımızdan, kabullerimizden ve aksiyomlarımızdan¹⁴ hareketle, oluşturduğumuz düşünce dünyasının

düzenli ve ölçülü olması gerekir. Bu ise hem (daha önce tartıştığımız gibi) gerçekliğe dayalı olmayı hem de tutarlılığı gerektirir.

Tutarlı olmak mantıksal boyutla ilişkilidir. Bir düşüncenin, inancın, akıl yürütmenin mantığının ilkelerini ihlal etmemesiyle birlikte düşünülebilir. Bu bağlamda tutarlılığın iki şekilde hâsıl olması söz konusudur. Tutarlılık hem bir iddianın kendi içindeki hem de farklı iddialar arasındaki uyumuyla ilişkilidir. Pek çok fikir, görüş, inanç veya akıl yürütme tutarlılık kriterini sağlamada başarısız olur ve bu nedenle iyi bir felsefe ortaya koyamaz. Bir örnek vermek gerekirse, "mutlak gerçeğin olmadığını" savunan bir görüş bir tür içsel tutarsızlık sergiler; çünkü mutlak gerçeğin olmadığını savunabilmesi için kendi önermesini mutlak bir ilke veya gerçek olarak kabul etmesi gerekir ki bu noktada kendi kendini çürüten bir yapıya sahip olur. Felsefenin öldüğünü ilan eden meşhur İngiliz fizikçi Stephen Hawking de benzer bir hataya düşmüştür. Zira bizatihi bu açıklamanın kendisi felsefi bir açıklamadır.¹⁵

Diğer bir tutarsızlık ise farklı fikirlerin arasındaki uyumsuzluktan kaynaklanır. Doğru bir akıl yürütme tutarlı bir yapıya sahip olmalıdır. Bu da bir görüşün içerisindeki iddiaların birbiriyle tutarlı olmasıyla, yani mantıksal olarak geçerli bir akıl yürütme yapısına sahip olmasıyla ilişkilidir. Varsayımlardan ve aksiyomlardan hareketle yeni inançlar (temel olmayan inançlar) üretilirken sağlıklı bir neden sonuç ilişkisi kullanılmalıdır, yani doğru çıkarımlar yapılmalıdır.

Diğer bir deyişle, bir düşünce dizisinde öncüller çıkarımla ilişkili olmalı ve onu desteklemelidir. Aşağıdaki örneğe göz atalım:

Telif Hakları © Randy Glasbergen. İzin ile kullanıldı.

Öncül 1: Penguenler siyah beyaz tonlardadır.

Öncül 2: Eski televizyonlar siyah beyaz tonlardadır.

Çıkarım: O halde, penguenler eski televizyonlardır.

Bu örnekte öncüller doğru olsa bile, onlardan hareketle sonuç önermesine ulaşamayız; çünkü öncülleri çıkarım yapmak üzere birbirine bağlayan bir *orta terim* bulunmamaktadır.¹⁶ Bu nedenle bu argüman geçersiz olarak adlandırılır. Bununla birlikte argüman geçerli olmasına (öncüllerden hareketle doğru sonuca ulaşılmasına) rağmen hatalı çıkarıma neden olan argümanlar da vardır. Şu basit örneği ele alalım:

Öncül 1: Tüm hayvanlar dört ayaklıdır.

Öncül 2: Penguenler hayvandır.

Çıkarım: Penguenler dört ayaklıdır.

Bu akıl yürütmede, sonuç, öncülleri takip ediyor gözükse de ilk öncül açıkça yanlıştır; çünkü tüm hayvanlar dört ayaklı değildir. Dolayısıyla "penguenler dört ayaklıdır" yanlış bir çıkarımdır. Buradan hareketle herhangi bir akıl yürütmenin geçerli olmasının ulaştığı sonucu doğru kılmadığı görülür. Sonucun doğru olması aynı zamanda öncüllerin doğru olmasıyla bağlantılıdır. Daha önceden sözünü ettiğimiz malzeme kalitesi yani sağlamlığı bu noktada oldukça önemlidir. Eğer akıl yürütmemizin içeriğini oluşturan hammadde, yani düşünceler, inançlar, kabuller gerçekliği yansıtmıyorsa, malzememiz sağlam değil demektir. Bir başka ifadeyle, argümanımızdaki öncüller gerçekliğe tekabül ettikleri veya doğruluktan pay aldıkları ölçüde başarılı olur. Bununla birlikte önermelerin doğruluk değerlerinin kesin doğru veya yanlış olmadığı ve belirli bir olasılık taşıdığı durumlar vardır. Bu durumda argümanın gücü,

önergelerin doğruluk değerlerinin gücü doğrultusunda olacaktır. Örneğin şu kıyas örneğini düşünelim:

Öncül: Sabahları güneş doğudan doğar.

Çıkarım: Yarın sabah da güneş doğudan doğacaktır.

Buradaki ilk öncül kümülatif bir veri setini, yani şimdiye dek sahip olduğumuz veri kümesini işaret eder. Daha önceki deneyimlerimizden her sabah güneşin doğudan doğduğuna tanıklık etmişizdir. Dolayısıyla bunu açık biçimde söylemiş olsaydık falanca günler güneş sabah doğudan doğmuştur diyebilirdik. Ancak bu sahip olduğumuz veri seti ile sınırlı bir durumdur. David Hume'un ifadeleriyle söyleyecek olursak, "Güneşin yarın doğmayacağı önermesi en az yarın doğacağı önermesi kadar anlaşılır ve çelişkisiz bir önermedir."¹⁷ Başka bir deyişle bu, $2+2=4$ gibi analitik veya mantıksal bir önermenin sahip olduğu kesinliğe sahip bir önerme değildir. Bu nedenle de buradan hareketle elde edeceğimiz sonuç kesin değil, ihtimal bildiren bir sonuç olacaktır. Örneğin, öncülü takip ederek "yarın sabah da **muhtemelen** güneş doğudan doğacaktır" diyebiliriz. Çünkü sahip olduğumuz veri seti (bugüne kadar güneşin her zaman sabahları doğudan doğması) böyle bir çıkarımda bulunmamızı sağlar. Netice itibarıyla, inançlarımızdan hareketle vardığımız sonuçların doğru olmakla birlikte doğruluk derecesini de kavramak önemlidir.

Özetle söyleyecek olursak, düşüncelerimizin içeriği, sağlam olup olmadıkları (yani gerçekliği yansıtıp yansıtmadıkları), bu düşünceler arasında kurduğumuz mantıksal ilişkiler ve bunun neticesinde uygun çıkarımlarda bulunmak doğru akıl yürütmenin zaruri unsurlarıdır. İyi felsefeyi doğru akıl yürütme ve ölçülü düşünme etkinliği olarak ele aldığımızda, varsayımlarımızı incelemekle, görüşümüzü şekillendiren inançlarımızın hem kendi içinde tutarlı olmasını hem de birbirleriyle uyumlu olmasını sağlamakla ve akıl yürütmelerimizin geçerli olmasına ve inançlarımızın gerçekle örtüşmesine dikkat etmekle iyi felsefe yapmaya başlarız. Başka bir ifadeyle, iyi felsefe, doğru ve ölçülü düşünmenin, sağlıklı bir muhakemenin sonucudur; kendi içinde tutarlı olan ve gerçeklere tekabül eden bir düşünce dünyası meydana getirir. Bizleri kendi suretinde yaratan Tanrı, bizlere vermiş olduğu akli yetileri doğru ve uygun şekilde kullanmamızı bekler ve bu da kaçınılmaz olarak hayatımızın bir parçası olan felsefeyi doğru icra etme noktasında bize büyük bir sorumluluk yükler. **E**

"İyi felsefe, doğru ve ölçülü düşünmenin, sağlıklı bir muhakemenin sonucudur."

Sonnotlar

- Francis E. Peters, *Antik Yunan Felsefesi Terimleri Sözlüğü*, çev. Hakkı Hünler (İstanbul: Paradigma, 2004), s. 289.
- Francis A. Schaeffer, *O Burada ve Sessiz Değil* (Ankara: Kurtuluş Kitapları, 2008), s. 16.
- Randall ve Buchler felsefi bir düşünceye sahip olma anlamında kişinin felsefe yapmadığını belirtir. Bunun sebebi felsefe yapmanın temel unsurlarından birinin eleştirel ve derin düşünme olmasıdır. Ancak onlara göre bu da felsefenin gerekli koşulu iken yeterli koşulu değildir. John Herman Randall Jr. ve Justus Buchler, *Felsefeye Giriş*, çev. Ahmet Arslan (Ankara: Serbest Akademi, 2021), s. 39. Cengiz Çakmak ise Sokrates'in yaklaşımından hareketle şu tarifi yapar: "Felsefe, toplananları (*historia*) yerli yerine koymak, elemek (*skeptemai*)tir; *theoria* dağınık olanı yerli yerine yerleştirme, yani tasnif etmedir, düşüncenin coğrafyasının çıkartılmasıdır. Sokrates'in 'çıkılmaz sokak' yöntemine giden yolun basamaklarının bunlar tarafından örülmüş olduğunu ifade etmek mümkündür." Cengiz Çakmak, *İlk Çağ Klasik Dönem Felsefe Metinleri* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi), s. 74.
- David Hume, *Din Üstüne*, çev. Mete Tunçay (Ankara: İmge Yayınları, 2004), s. 157.
- Edward Craig, *Felsefe: Çok Kısa Bir Başlangıç*, çev. Cenk Özdağ (İstanbul: İKÜ Yayınevi, 2019), s.1-2.

- ⁶ Andre Laks, *Presokratik Felsefeye Giriş*, çev. İlhan Burak Tüzün (İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları, 2022), s. 69.
- ⁷ Julia Annas, *Antik Felsefe*, çev. Tarık Tansu Yiğit (Ankara: Dost Kitabevi, 2015), s. 147-148.
- ⁸ Peter Cave, *Neden Felsefe?*, çev. S. Emre Bekman (İstanbul: Orenda Kitap, 2020), s. 13.
- ⁹ Flew akıl yürütmeyi, mantık kurallarına uygun belirli öncüllerden hareketle çıkarımda bulunma, bilinenlerden bilinmeyene ulaşma işlemi olarak tarif eder. Dört türü vardır ve “tümdengelimsel akıl yürütmede zorunlu, tümevarımsal akıl yürütmede olumsal, muhtemel akıl yürütmede muhtemel ve yanıltıcı akıl yürütmede ise yanlış” sonuca ulaşılır. Antony Flew, *Felsefe Sözlüğü*, çev. Nurşen Özsoy (Ankara: Yeryüzü Yayınevi, 2005), s. 17-18.
- ¹⁰ “Kendini bilmek ve ölçülü olmak bir potansiyel olarak herkeste bulunur” der Herakleitos. (Herakleitos, *Fragmanlar*, çev. C. Cengiz Çevik, 4. basım (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2020), s. 14. Ölçülü düşünme de potansiyel olarak insan tabiatının bir parçasıdır; fakat bunun fiile dökülmesi gerekir.
- ¹¹ Bu sınır çekme faaliyeti, her şeyden evvel, üzerinde konuşulan konuların netlik kazanmasına yardımcı olur. Örneğin günümüzdeki hatalı akıl yürütmelerin bir kısmı bilgi iddiasında olan alanların sınırlarının ne olduğunun karıştırılmasından kaynaklanır. Bir söylemin nereye kadar bilimsel olduğu ve nerede felsefi bir söylem olmaya başladığı önemli ayrımlardan biridir.
- ¹² *Yiyecek İçecek Hizmetleri: Yeni Yemek Reçeteleri* (Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı, 2012). < <https://tinyurl.com/3xazsurv> >adresinden erişilebilir (12.01.2023 tarihinde erişildi).
- ¹³ Yani, temellendirme sürecinin bir dizi olarak geriye doğru sürdürülmesi.
- ¹⁴ Aksiyom, genel olarak, kendiliğinden apaçık olan doğruluğu ve yanlışlığı kanıtlanamayan önermedir; gerekçelendirilmeden öne sürülür ve bütün bir kanıtlama sürecinin temelini oluşturur. (Antony Flew, *Felsefe Sözlüğü*, s. 18.)
- ¹⁵ John C. Lennox, *Can Science Explain Everything?*, (Epsom, Surrey, İngiltere: The Good Book Company, 2019).
- ¹⁶ “Yüklemler kesin kıyasta, büyük, küçük ve orta diye üç terim bulunur. Sonucun yüklemine büyük terim, sonucun konusuna küçük terim, her iki öncülde tekrar edilene de orta terim denilir.” Necati Öner, *Klasik Mantık* (Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1986), s. 108.
- ¹⁷ David Hume, *İnsanın Anlama Yetisi Üzerine Bir Soruşturma*, çev. Ferit Burak Aydar (İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2017), s. 23-24.

“Kendinizi tüm yüreğinizle sevdiğiniz Rab’be adamak yerine neden başka tanrılara tapınmayı seçtiğinizi merak ediyorsanız, yüreğinizi cezbeden düşünce ve arzuları inceleyin. Hayatınızdaki her günahın ve başarısızlığın cevabını orada bulacaksınız. İradenizi daha fazla geliştirmeniz ve güçlendirmeniz gerektiğini düşünerek aldanmayın. Geliştirmemiz gerekenler, tanrısal düşünceler ve arzular.”

Elyse M. Fitzpatrick

Matta'nın İsa Öyküsünde Egemenliği Iskalamak

3) Zihniyet Sorunumuz (2. Bölüm)

❑ *Chuck Faroe*

Pratik yapmak mükemmelleştirmeyebilir. Hatta pratik, bir sürü iyi niyetleri ve olumlu amaçları baltalayabilir. Anlatayım.

"Pratik yapmak mükemmelleştirir," asırlardan beri birbirinden çok farklı insanların dile getirdiği bir hükümdür. Ama Vince Lombardi (1913-1970), Amerikan futbolunun en başarılı antrenörü, bu özlü sözü şöyle değiştirdi: "Mükemmel pratik yapmak mükemmelleştirir." Tabii ki, tam anlamıyla mükemmel olamayız. Ama Lombardi şöyle bir anlayışı vurgulamak istemiştir: Vasat davranışları "pratik" diye tekrar tekrar yaparsak, bunun sonucu ancak performansı vasatlaştırmak olacaktır. *Atomik Alışkanlıklar* adlı değerli eserin yazarı, James Clear'in de dediği gibi, "Neyi tekrarlıyorsanız onu elde edersiniz."¹ Sonuç olarak iyi alışkanlıklar olduğu gibi, kötü alışkanlıklar da var.

"Neyi tekrarlıyorsanız onu elde edersiniz."

Bu serinin bir önceki yazısında kültürel ve ruhsal formasyonun önemli ölçüde bilincimizin arka planında sezgisel olarak gerçekleştiği kavramını

işledim. Bu bilişsel arka plana, "toplumsal tahayyül" terimi yakıştırılmaktadır. Toplumsal tahayyül, özetle, grup olarak kimliğimiz, ilişkilerimiz, değer yargılarımız, normatif beklentilerimiz gibi konulara dair geniş çaplı, sezgisel ortak bir anlayıştır. O yazıda belirttiğim gibi, toplumsal tahayyül ve toplumsal uygulamalar –yani, toplumun bir parçası olarak rutin bir şekilde katıldığımız faaliyetler– "birbirine bağlı, karşılıklı bir etkileşim içindedir." Böylece katıldığımız toplumsal uygulamalar hem kendimizi nasıl tanıdığımızı yansıtır hem de bu öz anlayışımızı biçimlendirir. Ayrıca, o yazıda, James K. A. Smith'in, *Desiring the Kingdom* adlı eserinde, önemli toplumsal uygulamaları seküler veya kültürel "ayinler" olarak adlandırdığını, uygulamalara katılımımızı da tapınmaya benzettiğini belirtmiştim.² Her toplumsal uygulamada bir "telos" –yani hedeflenen, en çok arzulanan değer– saklıdır. Uygulamaya tekrar tekrar katılmakla uygulamanın taşıdığı değer yüreğimizde pekiştirilir ve bize neyi seveceğimizi öğretir.

Bu durumu örneklemek için Smith üç örneği –AVM, stadyum ve kampüs– ayrıntılı bir şekilde işler ve böyle kültürel kurumların değerlerimizi nasıl biçimlendirdiğini yorumlar.³ Sözgelimi, Smith AVM'de saklı vizyonun bazı boyutlarını şöyle yorumlar: *Eksikliklerimi gidermek için alışveriş yaparım.* Reklamlardaki ve vitrinlerdeki kişiler kadar çekici, şık ve başarılı olamayız. Bu "günah"ı örtmek için eşya alırsınız. *Arkadaşlarla birlikte alışveriş yaparım.* AVM'ye başkalarıyla birlikte gitmek masum ve hatta hoş bir aktiviteye benzer. Ama yüreklerimiz vitrindeki güzelliklere yöneldikçe kendimizi ve yanımızdaki arkadaşları o güzellik imajlarıyla değerlendirmeye başlarız. Böylece göstermelik ve rekabete kayan tuhaf bir "müşareket" ortaya çıkar. *Alışveriş yapıyorum, öyleyse varım.* Yaşadığımız sıkıntılardan ve hayal kırıklıklarından kurtulmak için "tüketim mabedi"ne gittiğimizde, "gerçek" mutluluğa

kavuşmuş gibi oluruz: Ortam hayranlık uyandırdığı gibi, dükkânlarda bize hizmet eden kişiler hep güler yüzlüdür. Gerçi, bu “tüketim müjdesi” bize kalıcı tatminlik sağlayamaz. Ama yine de deneyimsel olarak AVM’deki “ayınlar”ın kaçınılmaz bir çekiciliği var.⁴ Böyle toplumsal uygulamaların “telos”ları saklı olduğu için, katılmakla “telos”un bizi –zihniyetimizi– nasıl biçimlendirdiğinin farkında olmayız.

Bütün bunlar neden zihniyetlerin “sorunlu” olabileceği anlamına gelir? Özetle, grubun temel değer yargıları sorgulanmaz, kanıksanır. Böylece düşünmeden “doğru” bildiğimiz şeylerin peşinden gideriz. Bu durumda halimiz kendinden emin ama aslında yolu doğru bilmeyen bir rehberin peşinden gidenlerin haline benzer. **Yanıltılan zihniyet, yanlış değerleri olağanlaştırır.** Böylece her ne kadar farkında olmasak bile, davranışlarımızı yönlendiren yanıltıcı bir zihniyet iyi niyetlerimizi ve olumlu amaçlarımızı baltalayabilir. Zihniyet sorunumuz işte budur!

Bu yazıda şu tezi savunacağım: *Sorunlu zihniyetlerin olumsuz etkileri oldukça sinsi ve yaygın olduğu için İsa’nın öğrencileri olarak varsayımlarımızı sorgulamayı ve sarsıcı deneyimlerin eğitici etkilerinden yararlanmayı öğrenmeliyiz.* Dikkat ederseniz, bu tez iki önerme içerir. İlk önerme betimleyicidir (“descriptive”): *Sorunlu zihniyetlerin olumsuz etkileri oldukça sinsi ve yaygındır.* Dünyanın ve hayatın hakikaten böyle olduğunu savunmak için bazı örnekler ileri süreceğim. (Yazının bu kısmının hiç de iç açıcı olmayacağını peşin olarak söylemeliyim.) Bu betimleyici önerme, buyurucu (“prescriptive”) ikinci önermeye gerekçe sağlar (“olduğu için”). Bu buyurucu önerme de, edinmemiz gereken iki alışkanlık ortaya koyar: *Varsayımlarımızı sorgulamayı öğrenmeliyiz ve sarsıcı deneyimlerin eğitici etkilerinden yararlanmayı öğrenmeliyiz.* Bu buyurucu önermenin geçerliliğini, Matta’daki anlatım temelinde, İsa’nın öğrencilerini nasıl yetiştirdiğine bakarak savunacağım.

“Sorunlu zihniyetlerin olumsuz etkileri oldukça sinsi ve yaygın olduğu için İsa’nın öğrencileri olarak varsayımlarımızı sorgulamayı ve sarsıcı deneyimlerin eğitici etkilerinden yararlanmayı öğrenmeliyiz.”

Mağdur mu, Gaddar mı?

RAB baktı, yeryüzünde insanın yaptığı kötülük çok, akli fikri hep kötülükte. İnsanı yarattığına pişman oldu. Yüreği sızladı. (Yaratılış 6:5-6)

...kötünün sevecenliği bile zalimcedir. (Özdeyişler 12:10b)

Yukarıdaki ilk alıntının hükmü, günahla yozlaşmış insan hakkında evrensel bir yorumdur: “akli fikri hep kötülükte.” Bu sözden yola çıkarak insan yüreğindeki toplumsal tahayyül, temel düzeyde kötülüğe tutsaktır diyebiliriz. İkinci alıntı daha özel bir duruma yöneliktir: Çiftçinin hayvanlara nasıl davrandığı. Alıntı, Özdeyişler’in şu ayetinin ikinci satırı: “Doğru kişi hayvanıyla ilgilenir, ama kötünün sevecenliği bile zalimcedir.” Sevecenlik nasıl zalimce olur? Tabii ki bu, komik veya ironik sitem görevini yapan bir tezattır. Birinin dediği gibi, “Doğrunun atı olmak, kötünün komşusu olmaktan yeğdir!”⁵ Ama aşağıda göreceğimiz gibi, bu özdeyişin hükmü de, ne yazık ki, insanlık hakkındaki evrensel bir yorum sayılabilir. Dünyanın medeniyetlerini ve “medeniyetleştirme” girişimlerini Göklerin Egemenliği’nin değer yargıları ışığında ele alırsak ne görürüz? Ulusların “iyi niyetleri” ve “olumlu amaçları” bile içlerinde kötülük barındırabilir. Öyle ki, “kaş yaparken göz çıkardılar” sözü insanlığın medeniyetleştirme tarihine uygun bir slogan sayılır. Nitekim, bu serinin ilk yazısında belirttiğim gibi,

...dünyanın yönetimleri ne kadar "güler yüzlü" ve yapıcı görünmeye gayret etseler de, hüküm sürme anlayışları hep şöhret ve vahşete bağlıdır. Göklerin Egemenliği'yse, sevgi ve alçakgönüllülük üzerinde kuruludur... "Matta, İsa'nın dünyanın bütün toplumlarından tamamıyla farklı olan göksel bir egemenlik ilan ettiğini açıkça belirtmiştir."⁶

Sorunlu zihniyetlerin olumsuz etkilerinin oldukça sinsi ve yaygın olduğu tezimi vaka çalışması yöntemiyle savunacağım.

Vaka çalışmamız kendi memleketim, Amerika Birleşik Devletleri'ni ilgilendirir: *Kızılderililer*. ABD'nin öz anlayışının şu tarifini düşünün: "...ABD özgürlük ve demokrasi örneği, tarihin emsalsizce en aydınlanmış ve hümanist ülkesi, öteki ülkelerden farklı olarak hiçbir zaman saldırma ve fethetme politikaları izlememiş bir 'kanun devleti'dir."⁷ Toplumsal tahayyül dedikleri işte budur! Ne kadar kıvanç verici! Ne kadar göğüs kabartıcı! Ancak burada küçük bir sorun var: Amerikalı Kızılderili aktivist Russell Means (1939-2012), bu tarifi Amerika'nın kendini kayıran propagandasını örneklemek için ortaya koydu. Means, bu ABD tarifi hakkında şunu söyler:

*Eminim ki bunu daha önce duydunuz. Amerika'daki "resmi" gerçek bu. Okullarda çocuklara öğretilen de bu, halka kakalanan da bu. Ama size sıcak bir son dakika haberi vereyim: Bu bir yalan... [ABD'nin çok sayıda ülkeye uyguladığı saldırıların yanı sıra] burada, kendi memleketimizde, **soykırım gibi küçük bir meseleyi de hesaba katmalıyız. Burada Amerika'daki Kızılderililere uygulanan soykırımdan söz ediyorum... [Üstelik]***

"Matta, İsa'nın dünyanın bütün toplumlarından tamamıyla farklı olan göksel bir egemenlik ilan ettiğini açıkça belirtmiştir."

ABD'nin Kızılderililere karşı çiğnemediği yasa, işlemediği insanlık suçu kalmadı. Ve bu hâlen devam etmektedir."⁸

Bu sitem dolu genellemenin bazı somut boyutlarına özet bir şekilde bakalım. Kızılderili nüfusunun azalmasıyla başlayabiliriz. 1492'de Kristof Kolumb ilk geldiğinde, şimdi kıta Amerika'yı oluşturan topraklarda tahminen beş milyon kadar Kızılderili

bulunmuştur. 1900 yılına kadar Avrupa'dan gelen mikropların sebep olduğu hastalıklar, savaşlar, zorunlu göçler, zorla çalıştırmalar gibi nedenlerden dolayı bu nüfusun yalnızca yüzde beşi kalmıştır.⁹ Kızılderililerin ölümüne yol açan salgınlar, Avrupalıların mikrop konusundaki cehaletinden çok, kasıtlı bir uygulamanın sonucuydu. Söz gelimi, 1763'te savaş alanında zafer sağlanamayınca İngiliz bir komutan, albayına bir mektup yazarak Kızılderililerle barış görüşmesi yapmasını söyledi. Böyle görüşmelerde karşı tarafa hediyeler verildiğini hatırlatarak çiçek mikroplu battaniyelerin verilmesini önerdi. Albay komutanına şu yanıtı yazmıştır: "Onlara çiçek hastanesinden alınan iki battaniye ve bir mendil verdik. Umarım istenen etkiyi sağlayacaktır." Sağlamıştır. Hızlıca yayılan salgının sonucunda yaklaşık yüz bin Kızılderili ölmüştür.¹⁰

Bir başka utanç verici uygulama, devlet politikası doğrultusunda Kızılderili çocukların zorla yatılı okullarda okutulmasıydı. Bazen beş veya altı yaşında kadar küçük çocuklar bile vardı. Farklı kabilelerden gelen çocuklar ailelerinden uzak okullara gönderilirdi. Varır varmaz banyo yaptırılır, uzun saçlar kesilir, mavi bit ilacı kafa derilerine sürülürdü. Yerel kıyafetleri yerine herkese tek tip üniforma giydirilirdi. Böylece de yeni eğitim hayatları başlamış olurdu. Navaho kabilesinden bir adam okuldaki ilk gününü şöyle anımsar: "Orada kimseyi tanımiyorsun. Bir sürü farklı Kızılderili var, ama onları tanımamışız. Her zaman yalnızsın. Her zaman memleketindeki aileni düşünüyorsun." Çocuklar gündüzleri gözyaşlarını tutmaya gayret ederdi. Geceleri ise karanlık yurtlarda hüngürdeme sesleri eksik olmazdı.¹¹ Bütün bunların gayesi, "medenileştirmek"ti.

İlginçtir. “Medeniler”in elinde bu denli büyük vahşetlere maruz kalan Kızılderililerin zaten çok barışçıl oldukları yönünde bir söylem gelişmiştir. Sözelimi, Kızılderililerin savaş anlayışının beyazlarınkinden daha medeni olduğunu savunan Churchill, “Aslında, Kızılderili savaş anlayışında öldürmenin yeri yoktu bile” gibi genelgeçer bir hükümde bulunur.¹² Böyle bir sav karşısında basiretli insanların tepki olarak kullandıkları biraz teknik bir terim var: Hoppala!

Komançilerin Teksas’ta yaptıkları bir katliamı incelikle araştıran S.C. Gwynne, bir mülâkatta, Kızılderililerin bu durumda beyazları neden öldürdüklerini şöyle açıklamıştır:

Kızılderililer bunu Kızılderililere de yapıyordu, bu sefer de beyazlarla karşılaştıklarında yapmışlardı. Ama savaşta otomatikman yapılan uygulama bütün yetişkin erkeklerin öldürülmesiydi. Bu otomatikman yapıldı. Kızılderililerin ölümüne savaşmasının sebeplerinden biri de bu anlayıştı... Küçük çocuklar öldürülürdü. Çok küçük çocuklar öldürülürdü. 3-10 yaşlarındaki çocuklar da çoğunlukla esir alınırdı. Kadınlara çoğunlukla tecavüz edilirdi, çoğunlukla da öldürülürdü.¹³

19. yüzyılın ortasında, Komançilerin saldırısına maruz kalan Teksaslı beyazlar hakkında, “Ölenler esir alınanlardan daha şanslıydı” denmiştir. Neden mi? Çünkü Komançiler “işkence yapmanın verdiği zevk için işkence konusunda ustalaşmışlardı.”¹⁴ Nitekim akıl almaz işkenceler icat etmişlerdir.

Bunları hangi amaçla anlatıyorum? Kızılderililerin yaptıkları ABD’nin vicdansızca uygulamalarını meşru kılmaz. Amacım, zihniyetlerin olumsuz etkilerinin ne kadar sinsi olabileceğini örneklemektir. Her iki taraf kendi yaptığı vahşetleri kanıksamıştır. Sağlıksız zihniyet sinsidir, fark edilmez olur. Ama gerçekten aynı zamanda yaygın bir sorun mu bu?

“Sağlıksız zihniyet sinsidir, fark edilmez olur.”

Çabucak birkaç diğer örneğe bakalım. Eski Babil kralı Hammurabi, meşhur yazılı kanunlarla medeniyete büyük katkıda bulunmuştur. O Hammurabi ki, kanunlarında, “kendisini adil ve insancıl bir hükümdar olarak tanıtır; amacını güçlülerin zayıfları ezmesini önlemek, öksüze ve dula adil davranılmasını sağlamak ve adaleti hakim kılmak olarak açıklar.”¹⁵ O Hammurabi ki, sürekli savaş halinde olup –kanunlarında savaş kavramına “kraliyet yolu” tabirini yakıştıır– düşman kentleri yenmek için bentlerle su kaynaklarını engellerdi. Bunun ne işe yaradığından tam emin olunamıyor. Amacı ya tekrar suları açıp herkesi selle boğmaktı, ya erkek, kadın, yaşlı, bebek demeden herkesi susuz bırakarak öldürmek veya zayıf düşürmekti. Hani zayıfları ezdirmeyecektin, Hammurabi?

Veyahut eski Çinlileri ele alsak... Medeniyete ne kadar büyük katkılarda bulunmuşlardır: pusula, porselen, barut, banknot, ipek, kâğıt ve tabii ki, en önemlisi, makarna! 17. yüzyılda Pekin’e gelen Cizvit misyonerler Çin’deki suç oranının Avrupa’ya göre çok daha düşük olduğunu şaşkınlıkla gözlemlemiştir. Peki, Çinliler toplumlarını bu kadar medenileştirmeyi nasıl becermişlerdir? Özetle, halkı korkutmakla. Suçlulara en korkunç işkenceleri bekletmeden uygularlardı. Kendini savunma hakkı gibi bir kavram yoktu. Yakalanan suçlu sayılır, nüfuzlu akraba veya başka bir kişi müdahale etmedikçe, suçlu akıl almaz işkencelere maruz kalırdı.¹⁶

Böyle örnekleri çoğaltmak, ne yazık ki, kolaydır. Sorunlu zihniyetlerin olumsuz etkileri sinsi oldukları gibi, epey de yaygındır. Bu bir etniklik sorunu değil, insanlık sorunudur. Dahası var: Kilise bu çarpık zihniyet sorunundan hiç de muaf değildir. Yukarıda sözü edilen kahrolası yatılı okulların çoğu misyon örgütleri tarafından yönetilirdi. O dönemde, “medenileştirmek”

ile "Hristiyanlaştırmak" tedirgin edici şekilde az çok eşanlamlı sayılırdı. Başka bir örnek düşünün: 15. yüzyılda donanma gücü olan Portekiz yeni ticari girişimlerde bulunmuştu. 1444'ün Ağustos ayında, Portekiz Prensi "Gemici" Henrique, Afrika'dan alınan siyahi köleler gemiden inerken, Portekiz'in donanma gücü haline gelmesine, bu vesileyle de Müjde'yi "barbarlar"a yayma fırsatına izin veren Rab'be şükretmiş, kiliseye de ondalık olarak iki siyahi oğlan bağışlamış. Willie James Jennings, asırlarca ırkçılığı kanıksayan böyle zihniyet hakkında, Hristiyan toplumsal tahayyülün "hasta ve deforme olmuş" olduğunu söyler.¹⁷

Lauren F. Winner, şu çarpıcı gözlemde bulunur: "Kilisenin iyi uygulamaları dahil olmak üzere, günaha düşüşün etkilemediği hiçbir şey yok."¹⁸ Böylece, imanlılar bazen Rab'bin Sofrası, dua veya vaftiz gibi kutsal uygulamaları farkında olmadan zararlı bir şekilde yapabilirler. Sözelimi Amerika'da köle sahibi Hristiyanların bu statüleri doğrultusunda dua anlayışları nasıldı? Güneyli bir hanımefendi, bir köleyi kavga ettiği için kamçılattıktan sonra, şöyle dua etmiştir: "Merhametler Babası, yüreğimi koru ve beni kötülüğün ayartmalarından esirge. Ah! Bu ırkın yürekleri ne kadar da nasırlaşmıştır!"¹⁹ Dua, mağduriyetin doğal bir parçası olmuştu.

Bütün bu örnekler haklı olarak sitemle bakarız. Fakat zihniyet sorunları sinsidir. Acaba, kendi zihniyetimizde Göklerin Egemenliği'ne aykırı hangi değerleri ve beklentileri kanıksamış olabiliriz? Bunların farkına varmak için de ne yapabiliriz? El cevap: *İsa'nın öğrencileri olarak varsayımlarımızı sorgulamayı öğrenmeliyiz.*

Arka bahçemiz mayın tarlası olur mu?

"İsa'nın öğrencileri olarak varsayımlarımızı sorgulamayı öğrenmeliyiz."

Mayın, toprak altında saklanan bir tehlikedir. Dünyanın eski savaş alanlarında sayısızca mayın toprağa gömülü kalmıştır. Normal görünen tarladan geçen kişi beklenmedik anda mayın patlamasıyla hayatını yitirebilir. Kaldı ki, birçok ülkede mayın temizleme çalışmaları sürmektedir. Ama en azından

kendi evimizin bahçesinde rahat edebiliriz. Bahçede gömülü mayın olmadığı gibi, tetikte olmaya gerek yok. Arka bahçemizde mayın olmayabilir. Ama düşünsel arka planımızda, yukarıdaki örneklerde gördüğümüz gibi, saklı tehlikeler olabilir. En derin varsayımlarımızda çarpıklık olabilir. Bu sorunun çözümü nedir? Tek kelimeyle, özeleştiri.

İsa öğrencilerine "eskatolojik sürprizler" olacağını vurguladı. Bunun en çarpıcı örneklerinden biri şudur. İsa dedi ki,

Bana, "Ya Rab, ya Rab!" diye seslenen herkes Göklerin Egemenliği'ne girmeyecek. Ancak göklerdeki Babam'ın isteğini yerine getiren girecektir. O gün birçokları bana diyecek ki, "Ya Rab, ya Rab! Biz senin adınla peygamberlik etmedik mi? Senin adınla cinler kovmadık mı? Senin adınla birçok mucize yapmadık mı?" O zaman ben de onlara açıkça, "Sizi hiç tanımadım, uzak durun benden, ey kötülük yapanlar!" diyeceğim (Mat. 7:21-23).

İsa, öğrencilerinin umursamaz olmalarını istememiştir. Tersine, bizi yönlendiren değer yargılarımızı ve motivasyonlarımızı –varsayımlarımızı– sınamamızı ister. Rab İsa, komik bir sitemle, bir kardeşin gözündeki çöpü iyice görebiliyorken, kendi gözümüzdeki merteği fark edememe gafletinden söz eder. "Seni ikiyüzlü! Önce kendi gözündeki merteği çıkar" der (Mat. 7:5). Kendi merteğimizi keşfetmek için özeleştiri yapmayı öğrenmeliyiz. Kendimize özeleştiri sorularını sormayı alışkanlık haline getirmeliyiz: *Bu durumda böyle duygulara neden kapıldım? Neden böyle davrandım? Aslen ne istiyorum? Neden korkuyorum?* vs. Birey, kilise ve hatta kültür veya toplum düzeylerinde samimi bir özeleştiri yapmayı öğrenmeliyiz. Bunu

yapabilmek için de, Rab'bin yardımıyla, güvensizlik, alınganlık ve kendimizi savunma refleksinden sıyrılmamız gerekecektir.²⁰

Toplumsal vicdanımız nasıl yenilenir?

Özeleştirinin kazandırabileceği farkındalık çok önemlidir. Bunun yanı sıra, İsa'nın öğrencileri olarak derin değişimin sağlanması için *sarsıcı deneyimlerin eğitici etkilerinden yararlanmayı öğrenmeliyiz*. Sarsıcı deneyimlerin eğitici etkisi ne olabilir ki? Julyan Lidstone, *Mordan Vazgeçmek* adlı önemli eserinde, bu konuyu şöyle ele alır:

Geçen otuz yıl içinde yetişkin eğitim öğrencileri, sadece bilgi ve beceri edinmek yerine, tutum ve davranışlarda köklü ve kalıcı değişimlere yol açan bir öğrenme tarzı olan değiştiren öğrenmeye artan bir ilgi göstermektedirler. Bu alanda bir öncü olan Jack Mezirow, kişisel değişimin gerçekleşmesi için –daha önce tutulan paradigmaların açıklayamayacağı– karmaşa ve stres yaratarak zihin karıştıran bir ikilemin ortaya çıkması gerektiğini söyleyen bir teori oluşturmuştur. Sadece bu durum, köktenci bir yeni düşünce gerektiren önceki varsayımların açık, araştırmacı ve eleştirel değerlendirilmesine yol açar ve bunun sonucu olarak da öz görünümün, dünyaya bakış açısının, roller ve ilişkilerin devam ettirilebilen, dönüşsüz değişimine neden olur.²¹

Bu açıklamanın temel düşüncesi nedir? Şöyle özetleyebiliriz: *Sarsıcı durumlar bizi derin düzeyde değiştirebilir; eğer öyle durumların eğitici etkilerinden yararlanmaya razı olursak*. Normalde stresli, kafamızı karıştıran bir ikilem –daha önce tutunduğumuz paradigmaya, yani hayat anlayışımıza, aykırı düşen bir durum– yaşarsak, ne yaparız? O durumdan kaçırız. Eğer, bizce, başka bir insan veya insanlar böyle sarsıcı bir durumu bize yaşatıyorsa, ne yaparız? O insandan veya insanlardan kaçırız, ilişkiyi keseriz belki de. Oysa, bizi Mesih'e benzer olmaya ilerleten derin değişim stressiz, acısız bir süreç olmayacaktır. Nitekim, Tanrı'nın bilgeliği şöyle der, *"Altın ocakta, gümüş potada artılır, yüreği artansa RAB'dir"* (Özd. 17:3).

"Sarsıcı durumlar bizi derin düzeyde değiştirebilir; eğer öyle durumların eğitici etkilerinden yararlanmaya razı olursak."

Rab İsa, öğrenci yetiştirmek için, sarsıcı durumları ne yoksaydı, ne geçiştirdi; tersine, ustaca kullandı. Hatta İsa, sözleri ve davranışlarıyla, öyle durumlar yaratarak öğrencilerine yaşattı. Aşağıdaki üç örneği düşünün:

İsa daha halka konuşurken, annesiyle kardeşleri geldi. Dışarıda durmuş, O'nunla konuşmak istiyorlardı. Birisi İsa'ya, "Bak, annenle kardeşlerin dışarıda duruyor, seninle görüşmek istiyorlar" dedi.

İsa, kendisiyle konuşana, "Kimdir annem, kimdir kardeşlerim?" karşılığını verdi. Eliyle öğrencilerini göstererek, "İşte annem, işte kardeşlerim!" dedi. "Göklerdeki Babam'ın isteğini kim yerine getirirse, kardeşim, kızkardeşim ve annem odur." (Mat. 12:46-50)

Ne kadar ayıp bir şey! İnsan annesine öyle davranır mı hiç?

Bu sırada öğrencileri İsa'ya yaklaşır, "Göklerin Egemenliği'nde en büyük kimdir?" diye sordular. İsa, yanına küçük bir çocuk çağırır, onu orta yere dikip şöyle dedi: "Size doğrusunu söyleyeyim, yolunuzdan dönüp küçük çocuklar gibi olmazsanız, Göklerin Egemenliği'ne asla giremezsiniz." (Mat. 18:1-3)

Herhangi topluluk içinde yaşamak için bilinmesi gereken ast üst ilişkisini soran öğrencilere İsa neden bu kadar ters cevap verdi ki?

İsa'ya ihanet eden Yahuda, "Kimi öpersem, İsa O'dur, O'nu tutuklayın" diye onlarla sözleşmişti. Dosdoğru İsa'ya gidip, "Selam, Rabbî!" diyerek O'nu öptü.

İsa, "Arkadaş, ne yapacaksan yap!" dedi. Bunun üzerine adamlar yaklaştı, İsa'yı yakalayıp tutukladılar. İsa'yla birlikte olanlardan biri, ani bir hareketle kılıcını çekti, başkâhinin kölesine vurup kulağını uçurdu. O zaman İsa ona, "Kılıcını yerine koy!" dedi. "Kılıç çekenlerin hepsi kılıçla ölecek. Yoksa Babam'dan yardım isteyemez miyim sanıyorsun? İstesem, hemen şu an bana on iki tümenden fazla melek gönderir. Ama böyle olması gerektiğini bildiren Kutsal Yazılar o zaman nasıl yerine gelir?" (Mat. 26:48-54)

Düşmanların hain saldırısına uğrayan kişi kendini savunmaz mı? Kendini kuzu kuzu yakalatan İsa korkak mıymış?

Bu örneklerde bazı ortak unsurlar var: kültürel olarak anlaşılan durumlar (annesiyle ilişki, ast üst ilişkisi, düşmanın saldırısı); kültürün normatif beklentilerine ters düşen çarpıcı davranışlar (annesinin yanına gitmemek, küçük çocuğu orta yere dikerek ast üst ilişkisini yoksaymak, düşmanın yarasını iyileştirip düşmana karşı mücadele vermeden teslim olmak) ve düşündürücü, sanki çelişkili, özlü sözler (...yolunuzdan dönüp küçük çocuklar gibi olmazsanız, Göklerin Egemenliği'ne asla giremezsiniz; Göklerdeki Babam'ın isteğini kim yerine getirirse, kardeşim, kızkardeşim ve annem odur, kılıç çekenlerin hepsi kılıçla ölecek). Çok önemli olarak da, bu sarsıcı durumlar öğrencilerin, öğrenci olarak, birlikte yaşadıkları olaylardı.

"sarsıcı durumlar + İsa'nın (Kutsal Kitap'ın) sözleri + kardeşlerin samimi katılımı = Göklerin Egemenliği'ne yaraşan derin değişim"

Peki ama, Rab İsa yanımızda değil ki, bize sarsıcı, eğitici durumlar yaşatsın. Öyle mi? O zaman O'nun bize söylediği son söz –"İşte ben, dünyanın sonuna dek her an sizinle birlikteyim"– sadece "edebiyat" mıymış? (Mat. 28:20) Hayır. Egemen Rab sarsıcı durumları yaşamamıza sıklıkla izin verir. Rab İsa, Kutsal Ruh'un aracılığıyla da yardım etmek ve

eğitmek için her an bizimle. O zaman, yukarıdaki gözlemlerden yola çıkarak sarsıcı deneyimlerin eğitici etkilerinden yararlanmayı öğrenmemize yönelik şöyle bir "değişim formülü" öneriyorum: sarsıcı durumlar + İsa'nın (Kutsal Kitap'ın) sözleri + kardeşlerin samimi katılımı = Göklerin Egemenliği'ne yaraşan derin değişim. Bunları kısaca açayım.

Önce, yaşadığımız durumları İsa öğrencisi olma bilinciyle algılamalıyız. Yaşadığım bu durum beni rahatsız ederse, sarsarsa, sadece durumdan kaçacağım yerde, sorgulamalıyım. Bu durumda, esasında, ne oluyor? Bu durumdan, bu insanlardan neden rahatsızlık duyuyorum? Böyle bir yorumu yaparken, teşhis koyarken, tabii ki bireysel olarak dua ederiz, düşünürüz. Aynı zamanda bunu sadece tek başımıza başarıyla yapamayız. *Sarsıcı durumları değerlendirirken, kardeşlerin samimi yardımlarından yararlanmalıyız.* Peki ama, bu süreç içindeyken kendimizi zihnimizde kazanmış, kanıksanmış dünyasal değerlerden ve beklentilerden nasıl kurtarabiliriz? *Tanrı'nın Sözü'nü işitmekle.* Beden olan Söz, İsa Mesih ve Tanrı esini olan Kutsal Kitap, her nefesiyle Göklerin Egemenliği'ni ilan eder. Rabbimiz İsa bize ne der? Kulağı olan işitsin.

Soyut olarak bu "formül" belki bize güzel gelebilir. Ama somut olarak, ne demek? Bir kardeş hakkımızda dedikodu yaparsa, aile fertlerimiz bizi tehdit ederse veya reddederse, hizmet yapan bir kardeş bizi hayalkırıklığına uğrattırsa, sorun yaşadığımızda kardeşler sanki ilgisiz kalırsa, aramaz sormazlarsa, *doğal* tepkiyi vermeye razı olamayız. Kardeşlerden, kiliseden

uzaklaşamayız. (Açıkça olmasa da) “İsa ne derse desin, ben İsa değilim ki!” asla diyemeyiz. Bu “formül”ü alışkanlık haline getirmek zor; neredeyse imkânsızdır. Ama aksi takdirde, İsa öğrencisi olarak değişmeyiz. Kilisede somut olarak oluşan yeni kültürümüz giderek Göklerin Egemenliği’nin radikal farkını yansıtmalıdır.

Psikolog Erol Göka, “Türklerin Psikolojisi” hakkında son derece ilginç tespitlerde bulunur. Bunların bazıları, Türkiye’deki “sözlü kültür”le alakalıdır. Tabii, Türkiye’deki okuryazarlık oranı epey yüksektir. Aynı zamanda, bariz bir şekilde, Türkiye’deki iletişim tercihleri sözlüdür. Bu bağlamda, Göka vicdan hakkındaki şu gözlemde bulunmuştur: “...okuryazarlardaki kişisel ve deruni vicdan yerine sözlü kültür insanında *toplumsal ve harici* vicdan bulunur. Bu yüzden sözlü kültürde herkesin açıkça bildiği ‘töre’ye uymak çok önemlidir, kötülük ve yasaklar kalıplaşmış ifadeler ve veciz sözlerle alenen bildirilir.”²² Kanımca, Türkiye’deki kilise son derece zor ama o kadar da değerli bir girişimle karşı karşıyadır: Göklerin Egemenliği’ne yaraşan yenilenmiş “toplumsal ve harici” bir vicdanın –bir zihniyetin– kazanılması.

Gelecek yazıda, serinin son yazısında, Türkiye’deki bazı kültürel alışkanlıkları Matta’daki İsa öyküsü ışığında düşüneceğiz. Konumuz, “Türkiye’de Matta’yı okumak” olacaktır. 📖

Sonnotlar

- ¹ James Clear, *Atomik Alışkanlıklar* (İstanbul: Pegasus Yayınları, 2020).
- ² Chuck Faroe, “Matta’nın İsa Öyküsünde Egemenliği İskalamak: 3) Zihniyet Sorunumuz (1. Bölüm),” *e-manet*, Sayı 67 (Temmuz-Eylül 2022), s. 4-7.
- ³ James K. A. Smith, *Desiring the Kingdom: Worship, Worldview, and Cultural Formation* (Grand Rapids, Michigan: Baker Academic, 2009), s. 89-129. (Bundan sonra, “Desiring.”)
- ⁴ *Desiring*, s. 96-100.
- ⁵ Paul E. Koptak, *The NIV Application Commentary: Proverbs* (Grand Rapids, Michigan: Zondervan, 2003), s. 340.
- ⁶ Chuck Faroe, “Matta’nın İsa Öyküsünde Egemenliği İskalamak: 1) Algı Bozukluğumuz,” *e-manet*, Sayı 64 (Ekim-Aralık 2021), s. 14
- ⁷ Ward Churchill, *A Little Matter of Genocide: Holocaust and Denial in the Americas 1492 to the Present* (San Francisco: City Light Books, 1997), s. vii. (Bundan sonra, *A Little Matter*.)
- ⁸ A.g.e. Vurgu özgün metinde.
- ⁹ Jim Wallis, *America’s Original Sin* (Grand Rapids, Michigan: Brazos Press, 2016), s. 39.
- ¹⁰ *A Little Matter*, s. 154. Daha etraflıca bilgi için Vikipedi’nin “Kızılderili soykırımları” makalesine bkz. < https://tr.wikipedia.org/wiki/K%C4%B1z%C4%B1lderili_soyk%C4%B1r%C4%B1mlar%C4%B1 > (07.12.2022 tarihinde erişildi).
- ¹¹ David Wallace Adams, *Education for Extinction: American Indians and the Boarding School Experience, 1875-1928* (Lawrence, Kansas: University Press of Kansas, 2020), s. 108-10.
- ¹² *A Little Matter*, s. 179.
- ¹³ S. C. Gwynne (2010), ‘The Rise and Fall of the Comanche “Empire”,’ Mülâkat David Bianculli tarafından yapıldı, *Fresh Air WHYY*, 23.06.2010 < <https://www.npr.org/2011/05/20/136438816/the-rise-and-fall-of-the-comanche-empire> > (07.12.2022 tarihinde erişildi).
- ¹⁴ Robert A. Caro, *The Years of Lyndon Johnson, Volume 1: The Path to Power* (New York: Vintage Books, 1990), s. 18.
- ¹⁵ Kemalettin Köroğlu, *Eski Mezopotamya Tarihi* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2008), s.113.
- ¹⁶ “Chinese Torture,” ChinaSage < <https://www.chinasage.info/torture.htm> > (07.12.2022 tarihinde erişildi).
- ¹⁷ Willie James Jennings, *The Christian Imagination: Theology and the Origins of Race* (New Haven, Connecticut: Yale University Press, 2010), s. 15-16, 293.
- ¹⁸ Lauren F. Winner, *The Dangers of Christian Practice: On Wayward Gifts, Characteristic Damage, and Sin* (New Haven, Connecticut: Yale University Press, 2018), s. 1. (Bundan sonra, *Dangers*.)
- ¹⁹ *Dangers*, s. 72-73.
- ²⁰ Özeleştirisi konusuna ilişkin daha etraflıca bilgi için bkz. Charles Faroe, “Özeleştirisi: Zor ve Gıcık Olduğu Kadar Önemli bir Alışkanlık,” *e-manet*, < <https://www.e-manetdergi.org/tr/dergi/nisan-haziran-2007/makale/ozelestirisi-zor-ve-gicik-oldugu-kadar-onemli-bir-aliskanlik> > (07.12.2022 tarihinde erişildi).
- ²¹ Julyan Lidstone, *Mordan Vazgeçmek* (İstanbul: GDK, 2020), Kindle konumu 1034-1040.
- ²² Erol Göka, *Türklerin Psikolojisi* (İstanbul: Timaş Yayınları, 2008), s. 136. Vurgu eklenmiştir.

Yeni Katılanlara İmanı Öğretmek

▼ Yoel Özçelik

Kilisenize yeni katılmaya başlayanlara Hristiyanlık inancının temel öğretilerini öğretmek için bir müfredat bulunmakta mıdır? Dahası, bu tarz bir eğitim için yeni gelenlerle ilgilenirken sorulan sorulara cevap vermekte zorlandığınızı veya bildiğiniz halde dilinizin dönmediğini ve soruları yanıtlayamadığınızı düşündüğünüz zamanlar olmuş mudur? *De Catechizandis Ridibus* (Yeni Katılanlara İmanı Öğretmek) üstteki iki soru hakkında kilisede hizmet edenler için eşsiz bir eserdir.¹ Eserin yazılış tarihi konusunda uzmanlar İ.S. 399-405 yılları arasındaki farklı tarihleri önermektedirler (ix). Bu tarih aralığı Aziz Augustinus'un *İtiraflar* kitabını yazımından yalnızca birkaç yıl sonrasına denk gelmektedir ve diğer kilise hizmetkârlarının Augustinus'a ve düşüncelerine verdikleri değeri göstermektedir. Bu noktada şunu vurgulamakta yarar vardır, eser aslen Augustinus'un girişimiyle değil, onun çok sevdiği kardeşi Kartaca diyakonu Deogratias'ın ricası üzerine yazılmıştır. Deogratias yeni gelenlere Hristiyanlık inancının merkezi öğretilerini iyi bir şekilde dile getiremediğini, hatta cevapları uzadıkça kendisini tatsız ve üstünkörü bir konuşma yapıyormuş hissine kapılmış bulduğunu söyler. Bu çerçevede Augustinus'tan kendisine duyduğu sevgiden ötürü yardımcı olacak bir yazı yazmasını ister (4-5).

“Yeni Katılanlara İmanı Öğretmek eserinin günümüzde kilisede hizmet eden önder veya öğretmen kardeşlere sağladığı birkaç yararlı fikrin şunlar olduğu kanısındayım.”

Bu ricaya binaen Augustinus'un yazdığı kitapçık Hristiyanlık inancı hakkında temel öğretilerin yeni katılanlara nasıl aktarılacağını belirtmekle kalmaz, aynı zamanda Hristiyanlık inancını öğretirken sevginin bütün etkinlikleri şekillendirmesi gereken en güçlü motivasyon olması gerektiğini de etkileyici biçimde gözler önüne serer. Aziz Augustinus'un bir diğer kilise hizmetkârı Deogratias'la kurduğu iletişim modeli ve kilise hizmetkârları ile yeni katılmaya başlayanlar arasında Kutsal Kitap'a dayalı talep ettiği öğretmenlik şekli bu yönden harika örnekler içerir. *Yeni Katılanlara İmanı Öğretmek* eserinin günümüzde kilisede hizmet eden önder veya öğretmen kardeşlere sağladığı birkaç yararlı fikrin şunlar olduğu kanısındayım: 1) Sevgiden kaynaklanan öğretiş, 2) Kutsal Kitap'ın tarihsel dönemleri ve Mesih merkezli yorum anlayışı ve 3) Belirtileri ve görümleri Kutsal Kitap'ın yetkisine yönlendiren bir araç olarak görmek.

Sevgiden kaynaklanan öğreti

Eserin bağlamını anlatırken belirtildiği üzere, Augustinus yazısına bu metni hangi nedenle kaleme aldığını belirten kısa bir önsözle başlar. Diyakon Deogratias, Augustinus'un yorumlarından anladığımız kadarıyla kiliseye yeni gelenlerle etkileşim halindeyken düşüncelerini ifade etmekte zorlanıyor gibi görünmektedir. Büyük bir hayâl kırıklığı yaşadığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda Augustinus birçok sorumluluğu ve meşgalesi olmasına rağmen

onu bir kardeş olarak sever ve zamanını şefkatle ona yardımcı olmaya ayırır. Bu şekilde sevgi göstermeye ve hizmet etmeye kendisinin borçlu ve yükümlü olduğunu belirtir. Augustinus'u bütün uğraşları arasında bu cevabı yazmaya zorlayan, kardeşine ve kiliseye duyduğu sevgidir. Onların ihtiyaçlarına kayıtsız kalmaz. Dahası, Deogratias'ın kendi cevaplarını tatsız, sıkıcı ve yetersiz bulmasına yönelik tepkisinde ona tepeden bakmaz, tersine birçok zaman kendisinin de cevaplarını tatsız bulduğunu söyler. Konuşmaları öncesinde zihninde kurguladığı birçok noktayı dile getirmekte yetersiz kaldığını vurgular ve bunun nedenlerini açıklar (5-6). Kısacası, Augustinus'un cevabında Deogratias'a kendi yetersizliğini de belirtmesi alçakgönüllülüğünü göstermekle kalmaz, temel Hristiyan doktrinlerinin nasıl anlatılacağı konusunda kendisini yazmaya iten başlıca motivasyonun kardeşini sevgiyle bu açıdan bina etme arzusu olduğunu yansıtır. Augustinus'a göre bu sevgi merkezli anlayış, bir pastör/gözetmen ya da diyakonun yeni gelenlere Hristiyanlığın temel inançlarını öğretirken onlarla olan tüm etkileşimlerini şekillendirmelidir. Augustinus, 1. Timoteos 1:5'e atıf yaparak yeni gelenlere pak bir yürekte doğan sevgiyle talimat verilmesini teşvik eder. Yeni gelenlere ya da kilise üyelerine bu şekilde öğretmelidirler, çünkü bu büyük buyruk yaşamlarımızı şekillendirir (Mat. 22:36-40). Augustinus bize yeni gelenlere Kutsal Kitap ve kilise hakkında sadece bilgi aktarmanın değil, sevgi ve adanmış bir yürek temeli üzerinde öğretmenin esas amaç olduğunu hatırlatır.

Augustinus'un bu temel vurgusu kiliselerimize düzenli bir şekilde katılmaya yeni başlamış

Augustinus bize yeni gelenlere Kutsal Kitap ve kilise hakkında sadece bilgi aktarmanın değil, sevgi ve adanmış bir yürek temeli üzerinde öğretmenin esas amaç olduğunu hatırlatır."

kişilere Kutsal Kitap'ın başlıca öğretilerini açıklarken kendimize zaman zaman şu soruları sormamızı teşvik eder: "Şu anda motivasyonum nedir?", "Şu anda konuşmamın tonunu (öğretirken benimsenen üslup) ve biçimini (yeni katılan kişiyi tanıyıp anlamakta zorlandıklarını sezerek oraya odaklanmak) ne belirliyor?" Eğer yeni gelenler için bir müfredatımız varsa ve sürekli bunu uyguluyorsak, anlatım açısından zamanla mekanikleşme tehlikesiyle karşı karşıya kalabiliriz. Üstteki sorular ve benzerleri bizleri asıl

motivasyonumuz olan Mesih'in sevgisine yönlendirir. Pavlus, Müjde'nin elçisel hizmetinin ve imanlı kardeşlerin yaşamlarının asıl itici gücünü açıklarken bu gerçeği güçlü biçimde vurgular: "Bizi zorlayan, Mesih'in sevgisidir. Yargımız şu: Biri herkes için öldü; öyleyse hepsi öldü. Evet, Mesih herkes için öldü. Öyle ki, yaşayanlar artık kendileri için değil, kendileri uğruna ölüp dirilen Mesih için yaşasınlar." (2Ko. 5:14-15).

Kutsal Kitap'ın tarihsel dönemleri ve Mesih merkezli yorum anlayışı

Augustinus yeni katılanlara Kutsal Kitap'taki kurtuluş tarihinin çerçevesini öğretmek için zamanın sınırlı olduğunun farkındadır. Bu nedenle, Kutsal Kitap hizmetkârların Kutsal Yazılar'ın her bir kitabını ve detaylarını açıklayamayacaklarını kabul eder. Bu nedenle yeni gelenleri Kutsal Kitap'taki başlıca olaylar ve "içeriğin genel özet taslağı" ile bilgilendirmeleri gerektiğini savunur (14). Augustinus her şeyden önce Kutsal Kitap'ın başlıca altı dönemden oluştuğunu belirtir: Adem'den Nuh'a, Nuh'tan İbrahim'e, İbrahim'den Davut'a, Davut'tan Babil sürgününe, Babil sürgününden Mesih'in gelişine ve Mesih'in gelişinden içinde bulunduğumuz çağdaki kiliseye. Bu çerçeve, Mesih'te doruk noktasına ulaşan kurtuluş öykününün tarihsel

ilerleyişini incelemek için hâlâ çok yararlı bir taslaktır. Böylece bir pastör Kutsal Kitap'ın bu altı dönemindeki önemli olayları özetleyebilir.

İkinci olarak, Augustinus Kutsal Kitap'ın Mesih merkezli bütünlüğünü güçlü bir şekilde vurgular. Bu yüzden en bilinen cümlelerinden birini yazmıştır: "Bu nedenle, Eski Antlaşma'da Yeni [Antlaşma] saklıdır ve Yeni Antlaşma'da Eski [Antlaşma] açıklanır" (20). Bu cümlenin bağlamında, esas olarak Mesih'in ve Tanrı'nın O'nda duyurduğu sevgi çağrısının iki antlaşmayı birbirinden ayıramaz biçimde birbirine bağlayan ana konu olduğunu ifade eder. Elbette ki, Kutsal Kitap'ın temel mesajının İsa Mesih'le ilgili olduğu bilgisi Augustinus'un keşfi değil, Kutsal Kitap'ta Rab İsa Mesih'in ve elçilerin başlıca savıdır (Luk. 24:44; Rom. 3:21-23). Yine de, Augustinus'un bu Mesih merkezli mesajın Eski Antlaşma ve Yeni Antlaşma'daki içeriğine yönelik verdiği açıklama kendisine has bir vurgu ve yorumbilimsel bir anlayış içermektedir. Augustinus'a göre Mesih'ten önce, Eski Antlaşma'daki tüm kurtuluş tarihi dönemleri Tanrı'nın sevgisini tatmak için Mesih'in gelişine atıfta bulunur ve insanlığın Tanrı'ya ve komşusuna yönelik sevgisi alevlenebilsin diye Yeni Antlaşma'da Tanrı'nın kurtaran sevgisi Mesih'te açığa çıkarılır. Bu noktada alegorik yorumlarının sık sık Kutsal Kitap'taki –Yakup gibi– bazı karakterler hakkında ilginç çıkarımlar yapmasına neden olduğu aşikârdır (15), ancak tüm Kutsal Kitap'ın tek bir Tanrı-insana, İsa Mesih'e işaret ettiği fikri ve eğitmenlerin Kutsal Yazılar'ın tamamını Mesih merkezli açıklamaları gerektiği çağrısı, günümüz kilisesi için onun önemli bir mirasıdır.

Aziz Augustinus'un Kutsal Kitap'ı altı ana döneme ayırmasının özellikle kurtuluş öyküsünün ilerleyişindeki başlıca kritik noktaları anlamak

açısından yararlı bir çerçeve sunduğu kanaatindeyim. Hatta ana dönemleri, İbrahim ile Davut arasına Musa ve İsrail halkının Mısır'dan Çıkış dönemini de ekleyip yedi başlıca dönem olarak da düşünebiliriz. Peki bu dönemlerden nasıl bahsetmeliyiz? Her dönemin Mesih ile ilişkisini

Eski Antlaşma'da Yeni [Antlaşma] saklıdır ve Yeni Antlaşma'da Eski [Antlaşma] açıklanır."

nasıl anlamalı ve öğretmeliyiz? Öncelikle hatırlatmak isterim ki bu dönemleri tek tek incelemese de halihazırda elimizde bulunan Carlos Madrigal'in *Tanrı'nın Kurtuluş Tasarısı*² kitabı yeni gelenlere Hristiyanlığın temel kavramlarını öz biçimde öğretmek için yararlı bir kaynak niteliğindedir. Eğer kendi materyalimizi oluşturmak için zaman bulamıyorsak kitap hem ana doktrinleri anlatmak hem de içerikle ilgili daha derin sohbetler geliştirmek için güzel bir materyaldir. Sorumuza geri dönersek, Augustinus'un değindiği dönemleri Mesih merkezli anlatmak için ilk olarak Kutsal Kitap'ın tümünün temelinde tek öyküyü anlattığını göz önünde bulundurmalıyız. Bu büyük öykünün ana parçaları birçoğumuzun bildiği üzere "yaratılış, günaha düşüş, kurtuluş ve yeni yaratılış" olaylarından oluşmaktadır. Öncelikle anlattığımız dönemin içerisinde bu büyük anlatının hangi olaylarına değindiğini düşünebiliriz ve sonrasında bu ana olayların Mesih'le nasıl bir bağlantısının olduğunu aktarabiliriz.

Ayrıca Augustinus yeni gelenlerin farklı toplum kesimlerinden ve eğitim koşullarından olabileceğinin farkındadır. Bu nedenle, Deogratias'a yeni katılanların durumuna uygun biçimde öğretmesini ve sorular sormasını önerir. Benzer şekilde, bugün de kiliseye yeni gelmeye başlayan kişiler farklı geçmişlerden gelmekte ve Kutsal Yazılar'daki gerçeklerin farklı noktalarını anlamakta zorluk çekebilmektedirler. Hristiyanlık inancının temel ilkeleri öğretilirken bu tarz noktalara karşı hassas olup odaklanmak bu kişilerin Hristiyanlık inancına ilişkin daha derin bir kavrayışa sahip olmalarına yardımcı olacaktır.

Belirtileri ve görümleri Kutsal Kitap'ın yetkisine yönlendiren bir araç olarak görmek

Augustinus bazı insanların belirtiler, mucizevi olaylar deneyim ettikleri ya da görümler gördükleri için kiliseye başvurduklarını belirtir. Bu bilgi, okurken beni çok etkilemiştir, çünkü Türkiye'deki kilisede bu durumla oldukça sık karşılaşıldığı kanısındayım. Augustinus, Deogratias'a bu tür deneyimlerin verimli bir diyalog ve bu kişileri "Kutsal Yazılar'ın daha sağlam yoluna ve daha güvenilir peygamberliklerine" ilgilerini çekmek için iyi bir araç olabileceğini belirtir (6, 10). Başka bir deyişle, bu tarz deneyimlerin, bunları yaşayan kişileri Tanrı Sözü'nün doğruluğuna yönlendirmek, onlara Mesih'le ilgili bildirilen ve gerçekleşen peygamberliklerin üstünlüğünü işaret etmek ve konuşmada asıl öne çıkması gereken Hristiyanlık inancının en temel duyurusu olan Tanrı'nın Mesih'te sağladığı kurtuluşa dikkat çekmek için kullanılması gerektiğini kasteder. Bu deneyimlerin gerçekliğini inkâr etmez, tersine bu deneyimlerden Kutsal Yazılar'ın yetkisine götürmek üzere düzenlenmiş birer "ön uyarı" olarak bahseder (24).

Türk kilisesinin bu tarz deneyimlerle kiliseye gelenleri bu şekilde bilgilendirmesi yararlıdır, çünkü Orta Doğu bağlamında insanlar bazen İsa'yla ilgili bir rüya gördüklerini söyleyerek kiliseye gelmektedir ve bunun ne anlama geldiğini sormak isterler. Nihayetinde, Augustinus böylesi durumlarda kişileri mucize, rüya ve görümlerin işlevini doğru anlamaya, dahası yetkin

ve güvenilir Tanrı Sözü'nün sağlamlığını dayanak almaya çağırır. Amaç tekrar tekrar bu tarz sıra dışı deneyimleri yaşamaya özendirmek değil, Kutsal Yazılar aracılığıyla Tanrı'ya Mesih'te yaklaşımlarına ve gündün güne bu güvenilir Söz'le teşvik etmektir. Örneğin, rüyasında İsa ile ilgili bir şeyler gören bir kişinin kiliseye geldiğini düşünelim. Augustinus'un yönlendirişle ona vereceğimiz yanıt şu olmalıdır: "Evet, Mesih sana gerçekten görünmüş olabilir, çünkü O diridir. O'nun sana görünmesinin asıl nedeni Kutsal Kitap'ın tümünün nasıl Mesih'i müjdelediğini öğrenmen ve Tanrı'nın esini ve

"Augustinus böylesi durumlarda kişileri mucize, rüya ve görümlerin işlevini doğru anlamaya, dahası yetkin ve güvenilir Tanrı Sözü'nün sağlamlığını dayanak almaya çağırır."

isteğiyle kaleme alınan Kutsal Kitap aracılığıyla İsa'yı tanıyıp O'nu izlemendir."

Uygulama Soruları

Yazının son bölümünde aşağıdaki soruları düşünmeye zaman ayırmamızın yararlı olduğu kanısındayım.

- 1) Yeni gelenlere ve iman edip vaftiz sürecinde olanlara ayrı ayrı ders müfredatları yapılması gerekli midir? Cevabınız "evet" veya "hayır" ise nedeni nedir? Cevabınız "evet" ise iki farklı dersin içerikleri nasıl olmalıdır?
- 2) Sizce Aziz Augustinus'un yeni gelenlere Kutsal Kitap'ı altı tarihsel dönem olarak bölümlendirerek öğretme fikri yararlı mıdır? Cevabınız evet ise her bir dönemi anlatmak için ortalama ne kadar zaman ayrılmalıdır?
- 3) Aziz Augustinus'un öne sürdüğü gibi Kutsal Yazılar'ın tümünün Mesih'e ve O'nun yapacaklarına işaret ettiği fikrine katılıyorsanız, kurtuluş tarihinin bu altı döneminin Mesih'le ilişkisini nasıl bir yorumbilimsel anlayış ve yöntemle öğretmeyi tercih edersiniz? Örneğin Kutsal Kitap boyunca gelişen ve kurtuluş öyküsünün zirvesinde

Mesih'te nihai amacına ulaşan, "Tanrı'nın Egemenliği," "soy," "antlaşma," "kurban" gibi temalardan yararlanmayı düşünür müsünüz?

- 4) Kilisenize rüya, görünüm veya mucize sonucu katılmaya başlayanlar var mıdır? Onları Mesih'le ilgili gerçekleri tanımaya ve O'nunla ilişkilerini geliştirmeye nasıl teşvik edersiniz?

Kaynakça:

Augustine, *Instructing Beginners in Faith* (Hyde Park, New York: New City Press, 2006).

Sonnotlar

¹ Augustinus'un döneminde halihazırda iman edenler için vaftiz öncesi *katekümen* eğitimi verilirdi. Augustinus'un kitabın başlığındaki *yeni katılanlar* ibaresi bu eğitimden de öncesine odaklanır. Daha iman etmemiş ve kiliseye yeni yeni katılmaya başlamış bir kişi kastedilir ve bu kişiye en temel doktrinlerin nasıl öğretilmesi gerektiği konu edilir (xi-xiv).

² Carlos Madrigal, *Tanrı'nın Kurtuluş Tasarısı* (İstanbul: Haberci, 2007).

"İnsanların yine de sonsuz yaşamı sadece karşılıksız elde ettiğini anlaması koşuluyla, Tanrı'nın iyi işleri ödüllendirdiğini söylemekte hiçbir tutarsızlık yoktur."

Jean Calvin

"Hizmetin en büyük sınaması şudur: Ben bunu kimin için yapıyorum? ... Bunu Mesih için yapıyorsak, insani ödülü ve hatta tanınmayı umursamayız."

A.T. Pearson

"Tanrı'nın isteğini yapmaktan zevk almak demek, sevincin, O'nunla itaatkâr paydaşlığın dışında olduğu aldatmacasından dönmek demektir."

Elyse M. Fitzpatrick

Nüfus Sayımı ve İsa'nın Doğumu Meselesi Üzerine Bir İnceleme

▣ *Abdullah Şahin*

Giriş

İsa'nın doğduğu çağda Akdeniz dünyası büyük ve önemli bir değişim sürecindeydi. Büyük İskender'in ardılları tarihe karışmış, toprakları Romalılar ve Partlar arasında bölünmüştü. Roma, Avgustus liderliğinde cumhuriyetten imparatorluğa geçmişti. Akdeniz havzasında sadece Roma hakimdi. Bölgede bu iki büyük devlet arasında mücadele vardı. Akdeniz'e,

Mısır'a hâkim olmak isteyen Partlar ağır bir yenilgi almıştı. Hirodes'in krallığı stratejik öneme sahipti. Bu bölge bir yandan Roma ve Partlar arasında tampon bölge iken bir yandan da Partlar'la ittifak halinde olan Nebatiler'in saldırısı altındaydı. Avgustus için önemli iki cephe vardı: Germenler'in olduğu Tuna cephesi ile Partlar'ın olduğu Fırat cephesi. Bu yüzden bu iki cephe arasında bir yol ağı kuruldu Bitinya'da; Nicomedia'dan geçip Ancyra (Ankara), Caesarea (Kayseri) ve Tarsus üzerinden Anadolu'yu baştanbaşa geçerek Suriye'ye ulaşıyordu. Roma orduları Doğu'da daha fazla etkin

“İncil’de geçen olayların tarihî ve arkeolojik kaynaklar ışığında, tarihteki iz düşümlerini, tarihi tarafsız incelediğimizde, görebiliyor ve okuyabiliyoruz.”

olmaya başladı. Bütün bu olayların yanı sıra, Beytlehem’de gerçekleşecek İsa'nın doğumu, insanlığın talihini değiştirecekti.

Bu çalışma Luka kitabında geçen nüfus sayımını referans alarak, tarihî, arkeolojik kanıtlar eşliğinde hem Avgustus zamanında eyalet ve vergi sisteminde yapılan değişikliklerin uygulanması amacıyla yapılan nüfus sayımının neden Meryem ve Yusuf'un Nasıra'dan Beytlehem'e gitmelerini gerektirdiğini hem de Kutsal Kitap'ın ışığında İsa'nın doğumunu incelemektedir. İncil’de geçen olayların doğruluğu ve İsa'nın tarihselliği, maalesef, hâlâ tartışılmaktadır. İncil’de geçen olayların tarihî ve arkeolojik kaynaklar ışığında, tarihteki iz düşümlerini, tarihi tarafsız incelediğimizde, görebiliyor ve okuyabiliyoruz. Özellikle, Türkçe literatürdeki yetersiz çalışmalar ya da Hristiyanlık tarihine olan tek taraflı bakış açısı, kaynakların tarafsızca değerlendirilmesine müsaade etmemektedir. Bu çalışmanın amacı da Türkçe literatüre katkı sağlamaktır.

A. Nüfus sayımı: Eyalet ve Vergi Sisteminin Değişimi

Cumhuriyet döneminde, Romalı generaller için en büyük sorun emekli askerlerin maaşı ve emekli askerlere verilecek topraktı; vergi toplanması ve askere alımdı. Avgustus'tan önce belirlenmiş bir vergi sistemi yoktu. Fevkalade ve mutad vergiler vardı. Bu vergilerin neye göre

ve hangi oranda alınacağı kanunlar tarafından belirlenmemişti. Avgustus'a kadar, Roma'nın Akdeniz havzasındaki fütuhâtı tamamen talan ekonomisine bağlı idi. Bu surette fethettikleri bütün memleketin hazinelerini boşalttılar ve Roma'ya getirdiler. Sezar, Roma'ya döndüğünde talan ettiği hazinelerden dolayı Roma'nın en zengin adamı olmuştu. Sezar'ın fethettikleri ülkelerden getirdiği altınlar hazineyi doldurmaya yetmişti ama Sezar hazineyi öylesine israf etmişti ki, hazine boşalmıştı.

Bu talan sistemi yöre halklarını sivil ve askeri idarecilerin insafına bırakmıştı. Bu insafın ne kadar şiddetli olduğunu Cicero'nun eserlerinden okuyoruz.¹ Avgustus'a kadar bu adaletsizliği düzeltmek için pek bir şey yapılmamıştır, Avgustus döneminde önemli tedbirler alınmış ve devlet nizamı, o döneme göre, sağlanmıştı.

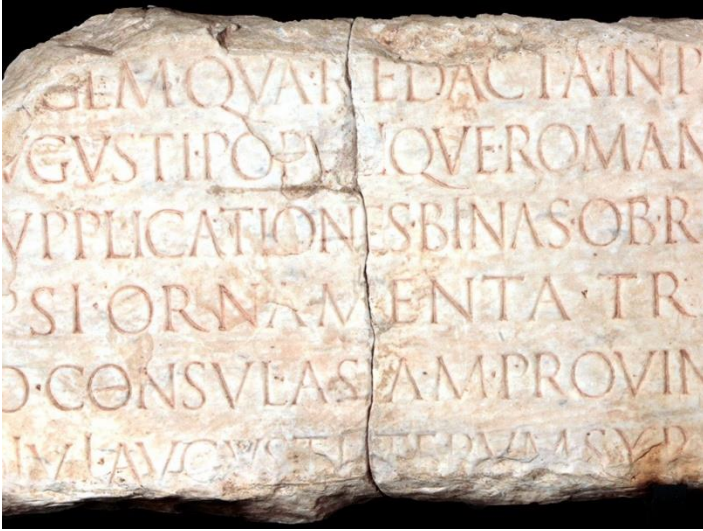
Avgustus'un² (İ.Ö. 63- İ.S. 14) uzun bir iç savaştan sonra Sezar'dan boş bir şekilde devraldığı hazinesi, yönetilmesi gereken bir devleti ve ordusu vardı. Bütün bunlar için de paraya ihtiyacı vardı. Avgustus bütün bu sorunları çözmek için, ilk defa vergilendirmeye bir standart getirdi. Herkesin vergi vermesi gerektiğine dair bir kararname çıkardı. Nüfus sayımıyla birlikte belirlenecek vergi mükellefleri ailelerinin toprağına gitmesi ve kaydedilmeleri gerekmektedir. Roma genelinde yapılacak nüfus sayımının³ amacı vergi mükelleflerinin, askere alınacakların (Yahudiler askerlik hizmetinden muaftı), Roma'daki her sınıfa mensup kişilerin sayısını belirlemektir. Devlet kısımlara ayrılarak yazıldı. Yıllık gelire göre bir toprak vergisi tahsis edildi. Toprak vergisini kapsamayan eyalet halkları için de baş vergisi getirildi; hayvan vergisi, ithalat ihracat vergisi, askeri iaşe vergisi gibi pek çok vergi yükümlülükleri getirildi.

Doğu'daki eyaletler de işte bu toprak vergisine tabi tutuldu. Yeni düzenlemeyle artık, Roma'da vergiler genelde iki türlü alınıyordu: İhale yoluyla (%10 aynî vergiyi peşin alarak) *publicani*⁴ denilen kişilere satılarak ve aynî olarak alınan vergi. Aynî vergi, genelde, mahsulün 1/10 bazen 1/5 ya da 1/20'sine kadar yükseliyordu. (Genel valilerinin eyaletindeki vergileri alçaltıp çoğaltma yetkisi de vardı.) Roma ele geçirdiği yerlerin 1/3'ünü, kurmaya çalıştığı

“Roma genelinde yapılacak nüfus sayımının amacı vergi mükelleflerinin, askere alınacakların, Roma'daki her sınıfa mensup kişilerin sayısını belirlemektir.”

dünya devleti (*imperium Romanum*) ya da Roma Barışını (*pax Romanum*) sürdürmek için devlet arazisi (*ager publicus*) haline getirirdi. Zamanla, bu vergi sistemi bütün eyaletleri kapsayacak şekilde yaygınlaştırıldı (İmparator Marcus Aurelius'a kadar da aynî vergi olarak kaldı). Bu vergi senelik değildi, devlet tarafından tespit edilmiş belirli yıllarda geçerli idi. Bu kararın uygulanması eyalet valilerindeydi. Avgustus eyalet sistemini de değiştirmişti: Eyaletleri iki sınıfa ayırmıştı, ordunun daimî olarak bulundurulmayacağı eyaletler *Senatusa* bağlı bırakılmış *proconsuller* veya *propraetorların* idaresine bırakıldı; sınırda olup içlerinde askerî kuvvet bulundurmaya zorunda olan eyaletler doğrudan İmparator'a bağlanmıştı.

İmparatora bağlı eyaletler *praetor*'lara özgü bir yetki ile donatılmış olan *leatus pro praetore*'lerce yönetilmekteydi. Görev süreleri genellikle 36 ayla sınırlıydı. *Proconsul* yetkisi imparatorun şahsında toplanmıştı. Gerçekte *legatus*'lar onun temsilcisiydi. *Consul* veya *praetor*'luk yapmış kimseler veya senatörler arasından bizzat imparator tarafından seçilirler ve yetkiyi de doğrudan imparator'dan alırlardı.⁵ İmparator'a bağlı eyaletlerin idaresi askerlerin elinde olduğu ve doğrudan imparator'dan emir aldıkları için daha disiplinli ve kuralların daha iyi uygulandığı eyaletlerdi. Bu eyaletlerin valileri daha fazla yetki ile donatılmıştı. Askeri ve sivil denetleme ve yargılama yetkileri vardı. Gerektiğinde de imparatora yargılaması için suçluları gönderebilmekteydi. Ayrıca, kralların üzerinde de tam yetkisi vardı. Genel vali bu

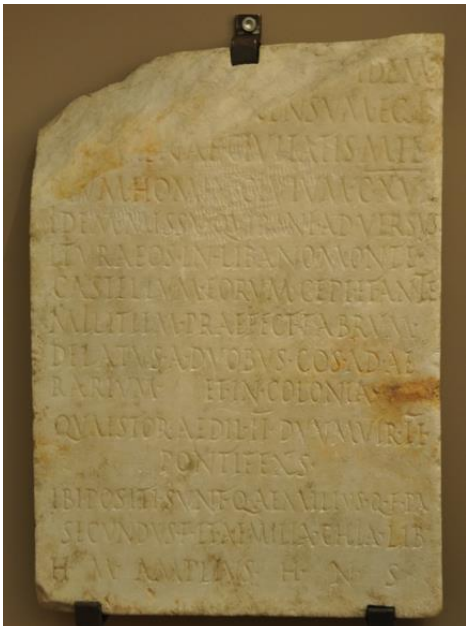
Şekil 1 - Tivoli, İtalya'da bulunan bu yazıtta "Suriye'de iki defa Augustus'un valisi" ("...leg(atus) iterum...") yazmaktadır. İmparator Augustus zamanında Asya'nın valisi ve Suriye'nin, Fenike'nin "legatus divi Augusti (imparatorluk görevlisi/ valisi).
Fotoğraf: Todd Belen. Kaynak: <https://www.bibleplaces.com/luke-photo-companion-to-the-bible/>

yetkilerini kullanmak da serbest bırakılmıştı. Çünkü sınır eyaletlerinde imparator için önemli konular şunlardı: Sınır güvenliği, siyasî istikrar ve vergi. Sınır eyaletleri bu temeller üzerine kurulmuştu. Mevcut şartlara göre değişen yetkilerle, sorumlu olanlar da genel valilerdi.⁶

Suriye de Roma'nın doğusunda Part sınırında olan ve düzenli ordunun bulunduğu, genel vali tarafından idare edilen bir eyaletti. Doğrudan Augustus'a bağlıydı. İsa'nın doğduğu yılda nüfus sayımını yapan Suriye'nin genel valisi Publius Sulpicius Quirinius'un⁷ (İ.Ö. 51 - İ.S. 21) ilk görev tarihi İÖ. 7-4 yılları arasındadır. Augustus'tan sonra Hiroses'in⁸ (İ.Ö. 72-4) çekindiği ikinci kişi idi. Kirinius'un ilk valilik yılları Hiroses'in son yıllarına tesadüf etmekteydi. Bu dönem

Hiroses'in dizanteriden mustarip olduğu ve hemen hemen aklî dengesini kaybettiği yıllardı.⁹ Bu yüzden de Kirinius, Hiroses'in krallığında istediğini daha da kolay yapabiliyordu. Ayrıca, Hiroses sonrasında da bölgeyi Augustus'un istediği şekilde yeniden düzenledi. Suriye genel valisi olarak da Augustus tarafından hem Suriye'de hem de Yahudiye'de vergi kararnamesini uygulamak için, kalabalık maiyeti ile görevlendirildi.¹⁰ Nüfus sayımı ve vergilendirme önce Galya ve İspanya¹¹ gibi Roma eyaletlerinde uygulanmıştı. İ.Ö. 27 yılında ama Yahudiye'de ilk defa uygulanacaktı. Bu nüfus sayımı İ.Ö. 6 yılında yapılmaya başlanmıştı.

Pek çok tarihçi Luka 2:2'de geçen nüfus sayımının yapılmadığı, bazıları ise Hiroses'in ölümü sonrasında bir nüfus sayımının yapıldığı ve Luka'nın Elçilerin İşleri 5:37'de geçen nüfus sayımının tarihini karıştırdığı ve kronolojik bir hata yaptığı iddia edilir. Kirinius'un iki dönem valilik yaptığının kanıtlanması bu iddiaları tamamen çürütmektedir:¹²

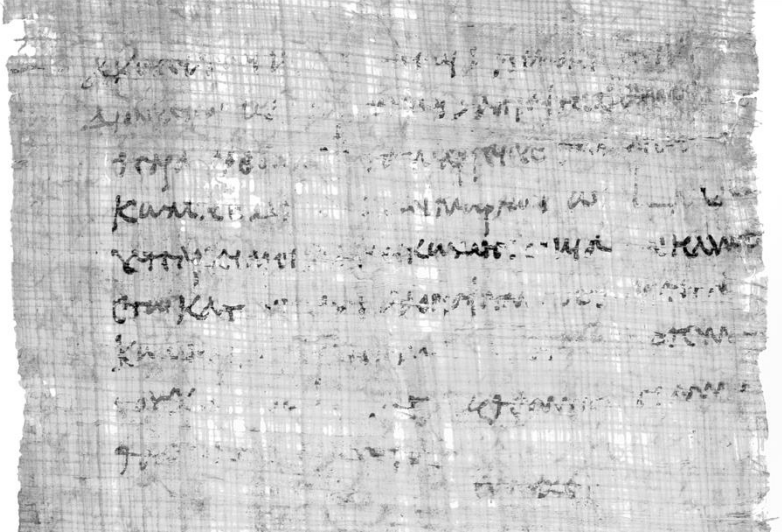
Şekil 2 - Q. Aemilius Secundus'un mezar taşı (temize çekilmiş içerik için bkz. Ek 1)
Fotoğraf: Jna Lendering, Livius.org, CCO 1.0 Universal

1828 yılında Roma'da yapılan arkeolojik kazılarda bulunan yazıtlar da Kirinius'un iki defa Suriye valisi olduğunu göstermektedir. 1764 yılında Tivoli'de bulunan yazıt Kirinius'un mezarına aittir (Şekil 1). Apamea şehrinin vergilendirilmesine yönelik belgeler¹³ ile de Secundus'un mezar taşında Kirinius'un valiliğinde nüfus sayımının İ.Ö. 6 yılında yapıldığını tespit edebiliyoruz (Şekil 2). Ramsey'in I. Dünya Savaşı'ndan kısa bir süre önce Anadolu'da bulunduğu anıtta Kirinius'un iki valiliği kastedilir. Mısır'da yapılan arkeolojik çalışmalarda elde edilen papirüsler bize nüfus sayımının 14 yılda bir yapıldığını ve bölgede İ.Ö. 9-6 yılları arasında bir nüfus sayımının yapıldığını gösteriyor. Mısır valisi tarafından İ.S 104 yılındaki bir bildirimde nüfus sayımı esnasında insanların atalarının evine dönmeleri gerektiğini öğreniyoruz (Şekil 3). Bu şekilde Luka'da geçen ifadelerin geçerliliğine arkeolojik keşifler tanıklık etmektedir. İlk

büyük inanç savunucularından ve filozof olan İustinos Martyros¹⁴ (İ.S. 100-165) ve Latin Hristiyanlığının babası ve batı teolojisinin kurucusu Tertullian¹⁵ (İ.S. 155-220) bu nüfus sayımının kayıtları Roma arşivinde mevcuttur der.¹⁶ Tarihî delillerin de ispat ettiği gibi hem Kirinius'un iki dönem valilik yaptığı hem de İsa'nın doğumu esnasında bir nüfus sayımının yapıldığını görüyoruz.

Genel valinin yaptığı nüfus sayımı Hirodes'in krallığı altındaydı. Nasıl oluyor da umumi vali burada nüfus sayımı yapabiliyor, sorusu önemlidir: Hirodes son yıllarını yaşamaktaydı ve bahsettiğimiz gibi, genel valilerin vassal krallıklar üzerinde yetkisi vardı. Hirodes'in gücünün zayıflamasıyla birlikte, genel vali, Pompey zamanında sınırlara sahip olmak istedi çünkü bu bölgeler vergi geliri yüksek yerlerdi. Daha sonraki süreçte bize göstermiştir ki, Roma'nın burada izlediği strateji başta vergi geliri yüksek bölgeleri, sonra da krallığın tamamını hakimiyeti altına almak olmuştur. Genel valinin eyaletini büyük gösterme gayretinde olduğunu da biliyoruz. Özellikle valiler halktan daha fazla vergi alarak imparatorun yanındaki yerini garantilemeye çalışmıştır. Bunun örneklerini görmekteyiz:

*Roma'da vergi kanunlarla sınırlandırılrsa da keyfi idare sona ermemiştir. İmparator Tiberius Mısır'dan gelen vergilerin fazla olduğunu görünce genel valiyi azarlamış ve halktan fazla vergi toplamamasını istemiştir. Buna rağmen çoğu genel vali makam ve mansıp için daha fazla vergi toplamış ve böylece imparatorun yanındaki yerini sağlamlaştırmak istemiştir.*¹⁷

Şekil 3 - P.Mich. inv. 4406a. Michigan Üniversitesi Papirüs Koleksiyonu (temize çekilmiş içerik için bkz. Ek 2)

İ.Ö. 6 yılında yapılan nüfus sayımıyla ilgili karışıklığa neden olduğu iddia edilen Elçilerin İşleri 5:37'deki ayet:

Ondan sonra, sayım yapıldığı günlerde ortaya çıkan Celileli Yahuda, pek çok insanı ayartıp peşine taktı. Ama o da öldürüldü ve izleyicilerinin hepsi darmadağın oldu.

Luka'nın bu nüfus sayımının İsa'nın doğumu esnasında olduğunu yazarak tarihî bir yanlışlık yaptığı iddiası, aslında, tarihi incelerken bir bütün olarak ele alınmamasından, Kutsal Kitap'ın gerçeği yansıtmadığını ispatlama çalışmasından kaynaklanmaktadır.¹⁸ Tarihte gerçekleşen olayları değerlendirirken günümüz bakış açından değerlendirmek çok yanlış olur.

Teknolojinin ve teknik imkânların kısıtlı olduğu o dönemde nüfus sayımının ve vergilendirmenin kısa sürede (normal şartlarda 18 ay süre verilir) yapılmasını bekleyemeyiz. Her olayı olguları çerçevesinde ve kendi zamanına göre değerlendirmek gerekir. Nüfus sayımının başlangıcının Kirinius'un ilk valilik yıllarında İ.Ö. 7-4 ve bitişinin de İ.S. 6-9 yıllarında olması muhtemeldir¹⁹ çünkü hem Partlar'la olan sınır mücadelesi hem de Hirodes'in ölümü sonrasında varislerinin taht savaşı ve Yahudiler'in bitmek bilmeyen isyanları nüfus sayımının uzamasına sebebiyet vermiş olabilir. Yahudiye'de nüfus sayımı bu kadar uzun sürerken Suriye'de sorunsuz yapılmıştır. Olgular çerçevesinde ve kendi içinde değerlendirdiğimizde karşımıza daha farklı bir resim çıkmaktadır. Ayrıca Roma'nın İ.S. 70

yılında Kudüs'ü yerle bir ettiğini unutmamalıyız. Bu sebeple pek çok tarihî belge günümüze ulaşamamıştır.

Suriye'deki Asi Nehri kıyısındaki antik Yunan ve Roma şehri olan *Apamea*'da yardımcı vali Q. Aemilius Secundus tarafından yapılan nüfus sayımında kaç kişinin sayıldığını bile bilmekteyiz.²⁰ Suriye'de yapılan nüfus sayımı ile Yahudiye'de yapılan nüfus sayımı aynı nüfus sayımı ve aynı tarihtedir. Kirinius'un Yahudiye bölgesine gelmesi, daha Hirodes ölüm döşegindeyken, Hirodes sonrası düzeni hazırlamaya gelmiş olması muhtemeldir, çünkü Yahudiye'ye gerçekleşen isyanlar ve Nebatilerin baskısı Avgustus'u endişelendirmekteydi. Pompey ve Antony zamanlarında Part destekli darbe teşebbüsleri ve isyanlar bu bölgede hâlâ hafızalardaydı. Bütün bunlar, Roma'nın burada özel bir idare sistemi kurmasına sebebiyet verdi. Bu yüzden, Hirodes kâğıt üzerinde kral olsa da gerçekte Suriye'deki genel valiye bağlı bir kukla kraldı.²¹

B. İsa'nın Doğum Tarihi ve Doğumu

Şekil 4 - Domitius Ahenobarbus'un (ö. İ.Ö. 38) altarından Roman nüfus sayımını tasvir eden bir sahne. İ.Ö. 2. yüzyılın sonları.
Fotoğraf: Jastrow / Wikimedia Commons / Kamu mali

Luka 2:2'de nüfus sayımı ve İsa'nın doğumundan şu şekilde bahsedilir:

O günlerde Sezar Avgustus bütün Roma dünyasında bir nüfus sayımının yapılması için buyruk çıkardı. Bu ilk sayım, Kirinius'un Suriye valiliği zamanında yapıldı. Herkes yazılmak için kendi kentine gitti. Böylece Yusuf da Davut'un soyundan ve torunlarından olduğu için Celile'nin Nasıra Kenti'nden Yahudiye bölgesine, Davut'un kenti Beytlehem'e gitti. Orada, hamile olan nişanlısı Meryem'le birlikte yazılacaktı. Onlar oradayken, Meryem'in doğurma vakti geldi ve ilk oğlunu doğurdu. Onu kundağa sarıp bir yemliğe yatırdı. Çünkü

*handa yer yoktu.*²²

Tarihî ve arkeolojik delillerle de açıklandığı gibi, Yusuf ve Meryem de nüfus sayımına katılmak için Beytlehem'e gitti. Meryem de Yusuf'la birlikte geldi, çünkü Roma eyaleti olan Suriye'de 12 yaşından büyük kadınlar (kararnâme kurallarından biri) da nüfus sayımına dahil oluyor ve vergi mükellefi sayılıyordu. Meryem'in de neden Beytlehem'e gittiği bu şekilde açıklık kazanmış oluyor. Doğuma yakın bir zamanda Meryem için bu yolculuk çok meşakkatli olmuş olsa gerek. Yahudi kayıt sistemine göre insanlar kavim, boy ya da ailelerine ve baba evlerine göre kaydedilirdi. İ.Ö. 721 Asurlular tarafından sürgün edilen 10 oymak geri dönmediği için bu kayıt işlemi kısıtlı bir alanı kapsayacaktı. Bu şekilde herkes için kendi şehrinde kaydedilmek daha da kolaylaşacaktı.²³ Burada da ifade edildiği gibi "ilk" (Grekçe: πρώτη, *prote*) ibaresi önemlidir. Bu ilki, ikincisi ya da devamı olan Elçilerin İşleri 5:37'de ifade edilen nüfus sayımıdır.

İsa'nın hangi yılda doğduğunu Hirodes tarafından inşa ettirilen tapınak üzerinden de hesaplayabiliriz:

Luka 3:23'e göre, İsa 30 yaşında iken, Yuhanna 2:20'de Tapınağın 46 yıldır inşaat halinde olduğunu biliyoruz. Tapınak o dönemde kullanılan Roma takvimine göre A.U.C.²⁴ 733 yılında inşa edilmeye başlandı:

$$733 + 46 = 779$$

$$779 - 30 = 749$$

Böylece İsa'nın doğumu A.U.C. 749 ya da İ.Ö 5'e denk gelir. Tapınak bittiğinde 30'un biraz üstünde olduğunu düşünürsek, kolaylıkla İ.Ö. 6 yılında doğmuş diyebiliriz. İsa'nın doğum tarihi ile nüfus sayımının yapıldığı tarih birbiri ile uyuşmaktadır.

İsa'nın doğum tarihi gibi nerede doğduğunu da biliyoruz. İsa'nın kaç yılında doğacağına dair peygamberlik yoktur ama nerede doğacağına dair peygamberlik vardır. (Bununla birlikte, Eski Ahit'te İsa'ya dair 332 peygamberlik vardır.)²⁵ İsa'nın Beytlehem'de²⁶ doğacağı Eski Ahit'te bildiriliyor:

*Ama sen, ey Beytlehem Efrata,
Yahuda boyları arasında önemsiz
olduğun halde,
İsrail'i benim adıma yönetecek olan
senden çıkacak.
Onun kökeni öncesizliğe, zamanın
başlangıcına dayanır. (Mika²⁷ 5:2)*

*Dedin ki, "Seçtiğim adamları
antlaşma yaptım,
Kulum Davut'a şöyle ant içtim:
'Soyunu sonsuza dek sürdüreceğim,
Tahtını kuşaklar boyunca sürekli
kılacağım.'" (Mez. 89:3-4)*

Beytlehem'in önemi:

- Yakup'un eşi Rahel burada gömülmüştü.
- Tanrı "hâkimleri" bu bölgeden çıkardı.
- Boaz Rut'u (Yahudi değildi) Yahudi ailesinin içine burada buyur etti.
- Beytlehem Yahudileri ve Yahudi olmayanları bir araya getirmiştir. Bugün hâlâ Arap Yahudiler bu bölgede yaşar.

Tanrı'nın gözünden tarihi okuyarak, Kutsal Kitap'ta geçen olayların hikmetini daha iyi anlayabiliyoruz. Tanrı kendi vaadini yerine getirmek için herkesi ve her şeyi kullanır. Kutsal Kitap'a inanmayanlar için, tarihî ve arkeolojik deliller ile de Luka'da geçen nüfus sayımını ispatlayabiliyoruz. Ayrıca İsa'nın etrafında gerçekleşen bütün olayların doğru ve tarihî kişilerin gerçek olduğunu düşündüğümüzde bile İsa'nın tarihî bir kişilik olmadığını ileri sürmek tarihe, gerçekliğe aykırıdır.

Sonuç

Roma eyalet ve vergi sisteminde yapılan değişiklikler Suriye'nin ve Yahudiye'nin özel konumunu açıklamaktadır. Aynı zamanda da Luka'da geçen nüfus sayımının tarihi arka planını

Şekil 5 - Meryem ve Yusuf nüfus sayımı esnasında Suriye Genel Valisi Kirinus'un önünde, Bizans Mozaiği, 1315.

Kaynak: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a6/Meister_der_Kahriye-Cami-Kirche_in_Istanbul_005.jpg, kamu malı

gözler önüne sermektedir. Zaman içinde yapılan arkeolojik çalışmaların katkısını en iyi görebileceğimiz konu nüfus sayımı konusudur. Pek çok tarihçi Luka'da geçen nüfus sayımının ya uydurma olduğunu ya da Luka'nın Elçilerin İşleri 5:37'deki seçim ile karıştırdığını; nüfus sayımının Suriye genel valisi tarafından değil de Hirodes tarafından yapıldığını ileri sürmüşlerdir. Buna delil olarak da Roma nüfus sayımı kanunlarının, Yahudi nüfus sayımı ve kaydı kanunları ile benzer olduğunu göstermişlerdir. Bu çalışmada ifade ettiğimiz gibi, arkeolojik kazılar ve yeni bulunan tarihî deliller sonrasında Kirinius'un iki dönem genel valilik yaptığı kanıtlanmıştır. Nüfus sayımının Roma'da Augustus ile başlamadığı, aslında ilk defa Roma'nın krallık zamanında yapıldığı, Roma tarihini içeren antik kaynaklarda mevcuttur.

Bu bilgilerden yola çıkarak şu gerçeği rahatlıkla söyleyebiliriz: Elimizde Kutsal Kitap'ta geçen herhangi bir konuyu destekleyen herhangi bir delil olmaması ne olmayacağı ne de mevcut konunun yanlış olduğu anlamına gelmez. Bu konuda da olduğu gibi bir zamanlar kabul edilmeyen nüfus sayımı, bugün kabul edilmektedir. İnsanlar Kutsal Kitap'ı Tanrı'nın sözü olarak kabul etmeyebilir ama hiç kimse Kutsal Kitap'ın gerçekleri yansıtmadığını, uydurma ya da değiştirilmiş olduğunu söyleyemez. Tanrı'nın işlerini tarihin iz düşümünde okuyabiliriz, eğer okuyamıyorsak bu bizim acizliğimizdir. ■

Ek 1: Q. Aemilius Secundus'un mezar taşı yazısının temize çekilmesi

Q(uintus) Aemilius Q(uinti) f(ilius) | Pal(atina) Secundus, [in] | castris divi Aug(usti) s[ub] | P(ublio) Sulipi[c]io Quirinio le[gato] | C[a]esaris Syriae honori- | bus decoratus, pr[a]efect. | cohort(is) Aug(ustae) I, pr[a]efect, | cohort(is) II Classicae; idem | iussu Quirini censum egi | Apamenae civitatis mil- | lium homin(um) civium CXVII. | idem missu Quirini adversus | Ituraeos in Libano monte | castellum eorum cepi et ante | militiem praefect(us) fabrum, | delatus a duobus co(n)s(ulibus) ad ae- | rarium et in colonia | quaestor aedil(is) II duumvir it(erum) | ponifex. | ibi positi sunt Q(uintus) Aemilius Q(uinti) f(ilius) Pal(atina) | Secundus f(ilius) et Aemilia Chia lib(erta) | h(oc) m(onumentum) amplius h(ederem) n(on) s(equeter).

Ek 2: P.Mich. inv. 4406a metnin temize çekilmesi

Ἀκουσιλάωι κ[αὶ][.....] ἰ σίωι κ[α]ὶ Τιμοκρ[ά]τηι καὶ

Διονυσίωι καὶ ρ. νωι λαογράφης Θεαδελφ[εία]ς

παρὰ Ἀρθώτου τοῦ Μαρρείου τῶν ἀπὸ τῆς
κώμης δημοσίων γεωργῶν ὡς (ἐτῶν) μα.

ὑπάρχει μοι ἐν τῇ κώμῃ οἰκία ἐν ἣ αὐτὸς

ἐγὼ κατ[α]γίν[ο]μα λαογραφούμενος περὶ τὴν

κώμην [.....][.....]ς Πετε-

σούχου ὡς (ἐτῶν) λγκαιῆτ υ τ.....

Τα..... [.....].

εὐτὸχει

κατακεχώρ[ι]στ[α]ι (ἔτους) κζ Καίσαρος Μεχείρ

Sonnotlar

- ¹ Cicero'nun Kilikya valiliği esnasında (İ.Ö. 51-50) Atticum'a mektuplar (*Epistulae ad Atticum*) ve Dostlara Mektuplar (*Epistulae ad Familiares*) eserinde Anadolu'nun durumunun içler acısı olduğunu görüyoruz. Kargaşa, savaşlar, devlet memurlarının halka zulmü, rüşvetler, gasplar...
- ² Leonard Schmitz, "Augustus", *Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology*, Cilt 1, dü. William Smith (Boston: Little, Brown and Co., 1867), Bkz. C. Suetonius Tranquillus, *De Vita Caesarum*, dü. J.C. Rolfe, (Londra: Loeb Classical Library 1956).
- ³ William Smith, *A Dictionary of Greek and Roman Antiquities* (New York: Happer & Brothers, Publishers, 1870), s. 228-229. Roma'da nüfus sayımı (Census) en az iki Censores (yüksek rütbeli iki hâkim) tarafından yapılırdı (Şekil 4). Bunlar imparatorun delegeleriydi ve vali nüfus sayımının güvenlik içinde yapıldığından mesuldü. Normal şartlarda 18 ayda görevlerini bitirmeleri gerekirdi. Roma'da, hemen hemen, resmî yapılan her şey törensel bir hava ile yapılır ve festival gibi kutlanırdı. Nüfus sayımının bitimine yakın Censores tarafından tanrıları memnun etmek için kurban kesilirdi, çünkü son sayımdan beri, Romalı vatandaşlar tarafından işlenmiş olan günahlardan dolayı tanrıların gazabı çekilmemeliydi.
- ⁴ William Smith, *A Dictionary of Greek and Roman Antiquities* (New York: Happer & Brothers, Publishers, 1884), s. 821-822.
- ⁵ Kamil Doğancı, *Roma Principatus Dönemi (M.Ö. 27-M.S. 284) Bithynia Eyaleti Valileri (Prosopografik bir inceleme)*, Doktora Tezi (Ankara: Yayınlanmamış, 2007), s. 61.
- ⁶ Halil Demircioğlu, "Roma Devletinin Eyalet (Provincia) Sistemi Hakkında", *Tarih Araştırmaları Dergisi* (Ankara, 1970), s. 443-459.
- ⁷ Paul Lawrence, *Kutsal Kitap Atlası*, çev. Fatih Bilgere (İstanbul :Yeni Yaşam Yay., 2018), s. 136. Türkçe yazımıyla Kirinyus, iki dönem valilik yapmıştır. İkinci dönem valiliği de İ.S. 6-9 yılları arasındadır.
- ⁸ İbranice הַרְדֹּסִים *Hördös*, Antik Grekçe Ἡρώδης *Hērōidēs*.
- ⁹ Josephus, *Jewish Antiquities*, 17:169,170.
- ¹⁰ Josephus, 18:1,2. Josephus bu nüfus sayımının Herod'un ölümünden sonra gerçekleştiğini yazar ama Kirinus'un valilik yılları ile Josephus'un verdiği tarihler birbirini tutmamaktadır. Josephus'u referans alan tarihçiler yıllarca Luka'da verilen bilginin yanlış olduğunu değerlendirdi. Bu iki kaynaktaki farklılık 200 yıldır tartışılmaktadır. Bununla birlikte hem arkeolojik kazılar hem de yeni çıkan tarihî belgeler bize bu seçimin İ.Ö. 6-4 yıllında yapıldığını göstermektedir. Luka'daki metnin doğruluğu tespit edilmiştir. Bkz. Edward Dabrowa, "The Date of the Census of Quirinius and the Chronology of the Governors of the Province of Syria", *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, dü. Rudolf Habelt GmbH, Cilt 178 (2011), s. 137-142.
- ¹¹ Cass. Dio 53.22.5.
- ¹² Kirinius'un valilik yaptığını antik kaynaklardan biliyoruz: Cassius Dio, 54.28, Strabo, *Geography*, Xii, 569, Augustus, *Res Gestae*, 6, Suetonius, *Tiberius*, 49, Tacitus, *Annals*, 3.22-23; 48, Pliny, *The Natural History*, 5.23.4.
- ¹³ Roher S.Bagnall, W. Graham Claytor, "The Beginnings of the Roman Provincial Census: A New Declaration From 3 BCE", *Greek, Roman, and Byzantine Studies* 55 (2015), s. 637- 653. < <https://grbs.library.duke.edu/article/viewFile/15367/6737> > (18.12.2022 tarihinde erişildi).
- ¹⁴ Grekçe Ἰουστίνος ὁ μάρτυς; *Justinos ho martis*
- ¹⁵ Latince Quintus Septimius Florens Tertullianus.
- ¹⁶ Joseph P. Free, *Archeology and Bible History* (Grand Rapids: Michigan: Zondervan Publishing House, 1992), s. 242.
- ¹⁷ Halil Demircioğlu, a.g.e., s. 455.
- ¹⁸ Alfred Edersheim, *The Life and the Time of Jesus the Messiah* (Peabody, Massachusetts: Hendrickson Publishers, 1999), s. 127.
- ¹⁹ Joseph M. Holden ve Norman Geisler, *The Popular Handbook of Archaeology and the Bible* (Eugene, Oregon: Harvest House Publishers, 2013), s. 154.
- ²⁰ Coen Van Galen, "Roman demography and the lure of numbers", *Raboud Repository of the Radboud University Nijmegen* < <https://repository.ubn.ru.nl/bitstream/handle/2066/198792/198792.pdf> >, s. 275-288 (18.12.2022 tarihinde erişildi). Bu sayımda Secundus kendi yazdığı yazıtta 117.000 vatandaşın (Latince, hominum civium) sayıldığı yazmaktadır. Aynı yazıtta Kirinius'un onu Lübnan Dağlarındaki İtureanlar'ın kalelerini ele geçirmeye gönderdiği de yazmaktadır. Buradan da anlaşılıyor ki, Hirodes ölüm döşğinde iken bölge tamamen genel valinin askeri sahası haline gelmiştir (Yazıtlar –*Inscriptiones– Latinae Selectae*, 2683).
- ²¹ Bununla ilgili örneklerden bazıları: Hirodes kendisine isyan eden ve darbe yapan oğullarını bile tek başına yargılayamamış, Avgustus'un izniyle Suriye genel valisinin liderliğinde kurulan mahkeme ile yargılamak

zorunda kalmıştır. Avgustus, Hirodes'in Nebatiler'e karşı başarısız olmasından dolayı Hirodes'i sık sık azarlamıştır.

²² Açıklamalı Kutsal Kitap, 2. Baskı (İstanbul: Yeni Yaşam Yayınları, 2017), s. 1479.

²³ Alfred Edersheim, *a.g.e.*, s. 129. Yazar bu nüfus sayımının Suriye valisi tarafından değil Hirodes tarafından yapıldığını ifade etmektedir. Kitabın yazıldığı tarihte şu an elimizdeki deliller olmadığı için mazur görülebilir.

²⁴ Latince, *ab urbe Condita*, şehrin kuruluşundan beri ya da *anno urbis conditae*, şehrin kuruluşundan bu yana geçen yıl içinde. Roma takvimi Roma şehrinin kuruluşundan başlar. Livius'un aynı isimde yazmış olduğu tarih kitabında da bunun detaylarını görmekteyiz; bkz. Edward Grewell, *Origines Kalendariae Italicae, Tables of the Roman Calendar*, Cilt I, (Oxford, İngiltere: At the University Press, 1854).

²⁵ Joseph P. Free, *a.g.e.*, s. 242-243.

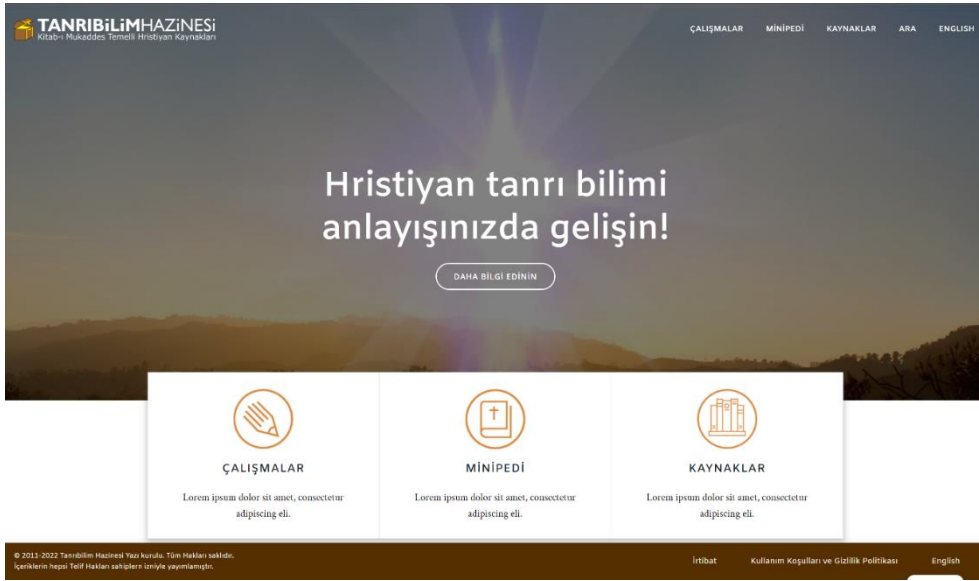
²⁶ İbranice, ekmek evi anlamına gelmektedir. *Bayıt*: Ev; mecazi anlamı saray, tapınak, konut, soy demektir. Meryem ve Yusuf nüfus sayımı için Nasıra'dan Beytlehem'e geldi. İsa, burada Yahuda'daki küçük Beytlehem köyünde doğdu. Tarihi İ.Ö. ve İ.S. olarak ikiye ayıran bir olay oldu. Doğumu Yerusolim'in 9 km güneyindeki Kral Davut'un ailesinin vatanı olan Beytlehem'de gerçekleşti. Dönemin şartlarında Nasıra Beytlehem arası ortalama 3 gün sürmektedir. Yeni Antlaşma'da geçen İsa'nın sözleri:

“O büyük olacak, kendisine ‘Yüceler Yücesi'nin Oğlu’ denecek. Rab Tanrı O'na, atası Davut'un tahtını verecek. O da sonsuza dek Yakup'un soyu üzerinde egemenlik sürecek, egemenliğinin sonu gelmeyecektir.” (Luk. 1:32-33)

“İsa, ‘Yaşam ekmeği Ben'im. Bana gelen asla acıkmaz, bana iman eden hiçbir zaman susamaz’ dedi...” “Yaşam ekmeği Ben'im.” (Yu. 6:35,48)

“Yemek sırasında İsa eline ekmeği aldı, şükredip ekmeği böldü ve öğrencilerine verdi. ‘Alın, yiyin’ dedi, ‘Bu benim bedenimdir.’” (Mat. 26:26)

²⁷ Mika'nın peygamberliği İsa'nın doğumundan 700 yıl öncedir.

Yenilenmiş ve düzeltilmiş haliyle

Tanrıbilim Hazinesi

hizmetinizdedir.

Hemen keşfedin!

<https://www.tanribilimhazinesi.com>

Yüreğin Putları

4. Bölüm: Ailedeki Putlar – Evlilik

▼ *Linda S. Parker*

☞ *G.D.*

Bu dizide ailemizin veya etnik kültürümüzün bize mutluluk veya esenlik getireceğini vaat ettiği belirli şeyleri ve bunları nasıl vaat ettiğine bakıyoruz. Bu şeyler bizi Tanrı'nın bize verdiği bereketlerden uzaklaştırır. Rab İsa, Luka 10:27'de Rab'bi tüm yüreğimizle, aklımızla, canımızla ve gücümüzle sevmemizi söyler. Ancak İsraililerin çevrelerindeki kültürden etkilenerek putlara bağımlı olmaları gibi, bizler de Mesih'in yerini alacak "yüreğin putlarını" hayatlarımızda yaratmış olabiliriz. Çoğu kültürün değer verdiği, kutsal metinlerde tanımlanan beş yürek putu vardır: insanların onayı; zevk veya mutluluk; güç veya kontrol; başarı ve kazanma hırsı; huzur, güvenlik veya konfor. İlk makalemizde¹ bu putların Kutsal Kitap'taki tanımlarına bakmıştık.

Bu dizinin ikinci makalesi,² hizmetlerimizde putların nasıl karşımıza çıkabileceğini gösterdi. Onları nasıl fark edebileceğimizi ve Kutsal Kitap'a göre onlarla nasıl mücadele edebileceğimize baktık. Üçüncü makale,³ biz ebeveynlik yaparken bu yürek putlarının çocuklarımızı nasıl etkileyebileceğini anlattı. Henüz okumadıysanız, bundan önceki ilk üç makaleyi okumanızı tavsiye ederim.

Evlilik ilişkisi, yeryüzünde Mesih ile gelini olan kilise arasındaki ilişkiyi en yakından gösteren tek şeydir (Efesliler 5:31,32). Bu makalede, yüreğimizin putlarının Tanrı'nın bizim için istediği türden bir evliliğin nasıl engellediğine bakacağız. Ele alacağımız dört put, başarı ve kazanma hırsı; güç ve kontrol; zevk ve mutluluk; insanların onayı putlarıdır.

“Çoğu kültürün değer verdiği, kutsal metinlerde tanımlanan beş yürek putu vardır: insanların onayı; zevk veya mutluluk; güç veya kontrol; başarı ve kazanma hırsı; huzur, güvenlik veya konfor.”

Başarı ve Kazanma Hırsı Putları Eşimizi Etkiler

Dünyanın her yerindeki çobanların ve Hristiyan liderlerin, sanki Tanrı onların hizmetlerini eşlerinden daha çok sevmelerini istiyormuş gibi yaşadıklarını gördüm. Tanrı aksini gösterince şaşırırlar. Bazen Tanrı'nın aslında tam tersini istediğini öğrendiklerinde ise şok olurlar. Tanrı, evliliklerini birinci öncelikleri haline getirmelerini ister. (Efesliler 5:25-32).

Ancak daha yaygın olanı, Hristiyan liderlerin Tanrı'nın kendilerinden eşlerine öncelik vermelerini istediğini *bildikleri halde* bilinçli olarak kendilerine itiraf etmeden tam tersini yapmalarındır. O halde hizmetteki başarı aslında bir put haline gelir. Hizmet uğruna eşlerini ihmal etmenin ağır sonuçlarını gördüklerinde şok olurlar. Bu sonuçlar, eşlerinin depresyonu, boşanma düşüncesi, öfke patlamaları, evlilik dışı ilişkiler vb. şeklinde olabilir. Öğrenmeye

daha açık ruhlu kimseler, küçük sorunlar ortaya çıktığında fark edecek ve her şey daha da kötüleşmeden düzeltmeler yapacaktır. Bu kişiler, eşleriyle olumlu deneyimler yaratmaya ve onlarla zaman geçirmekten zevk almaya başlar. Eşleriyle iletişim kurar, endişelerini dinler ve çözmeye çalışırlar. **Lütfen aklınızda bulundurun:** *Bu, eşinizin tüm sorunlarının sizin suçunuz olduğu anlamına gelmez. Ama "ben hangi rolü oynadım?" sorusunu sormakta fayda vardır. Bu şekilde gerekirse Rab'bin suçlamasına izin verebiliriz.*

Sağlıklı Ruhsallık'ın⁴ yazarı ve pastör Peter Scazzero gibi kişilere hayranım. Kendi yanlış algılarının sonuçlarını anlatıyor. Bir gün karısı "Artık senin kilisenin bir parçası olmak istemiyorum" demiş. Bu onu şok etti ve kendi hayatını incelemesine neden oldu. Hizmetine eşinden daha fazla değer vermesi için onu etkileyen hizmette başarı ve kazanma hırsı putunu gördü. Çocukluğundan beri duygusal olarak sağlıklı bir gelişimden yoksun olduğunu gördü. Ancak duygusal olarak sağlıklı olduğu ölçüde ruhsal olarak büyüyebileceğini fark etti. O andan itibaren, enerjisinin çoğunu kendi duygusal sağlığını geliştirmeye ve ailesiyle sağlıklı yollarla ilişki kurmaya yönlendirdi. Sonuç olarak hizmetinin başarılı olacağına dair Tanrı'ya güvendi. Ve oldu!

Ancak bu eşini ihmal etme sorunu, evde çocuklarla ilgilenen kadında da bulunabilir. Çocuklar hayatının merkezindedir ve her şey onların etrafında döner. Çocuklarından bir put yapar. Eşyle arkadaşlığını ihmal eder ve kimliğini başarılı bir anne olup olmadığı üzere inşa eder.

"Eşlerimize uygun şekilde odaklanmayı içeren, Tanrı'nın bizim için daha büyük arzularında anlam ve amaç bulmalıyız."

Kocasının yanındayken konuştuğu tek şey çocuklardır, çünkü hayatındaki başarısını göstermek için kullanabileceği tek şey bu olmuştur. Ne yazık ki, bunu yaparken, kocasını duygusal olarak evin dışına itebilir ve onun çocukları üzerindeki etkisini de sınırlayabilir. Bu, kendisini önemli hissetmek için işe veya hizmete daha fazla zaman ayırmasına neden olabilir. Ve böylece bu döngü devam eder.

Bu döngüden çıkış yolu nedir? Sorunun bize düşen kısmını görmeli ve Tanrı'dan duygusal ve ilişkisel olarak büyümemize yardım etmesini istemeliyiz. Eşlerimize uygun şekilde odaklanmayı içeren, Tanrı'nın bizim için daha büyük arzularında anlam ve amaç bulmalıyız. Eşlerimizden dürüst geri bildirimler isteyebiliriz. Bizi nasıl görüyorlar ve putlarımız onları nasıl etkiliyor? Onlara Mesih'in alçakgönüllü düşüncesini gösterme fırsatından pişman olmayacaksınız.

Güç ve Kontrol Putu Eşimizi Etkiler

Güç ve kontrol mücadelesi hiçbir yerde karı koca arasındaki ilişkiden daha görünür değildir. Bu güç mücadelesi, Adem ve Havva'nın günah işlemesinden sonra en başından beri belirgindir.

Kocana istek duyacaksın, seni o yönetecek. (Yar. 3:16)

Bu metnin farklı yorumları olsa da, Yaratılış 3:16 ile Yaratılış 4:7'nin İbranice gramer analizi, Yaratılış 3:16'daki "*istek duymanın*" ne **olması gerektiğini** (Tanrı'nın isteğini) değil, günahla lanetlenmiş bir dünyada ne olacağını **belirlediğini** gösterir. Bu nedenle, İbranice gramer yapıları bu ayetin şu anlama geldiğini göstermektedir:

*Duyduğu istek (arzusu) kocasını kontrol etmektir.*⁵

Adamın, kadının kontrolüne gösterdiği tepkiye ilişkin ikinci parçanın yorumu da ilahiyatçılar arasında tartışılmaktadır. Kadının yönetmesi onun baş olmasına yönelik bir **emir mi**, yoksa günaha düşüşün sonucu olarak erkeğin (*kötü anlamda*) karısı üzerinde hakimiyet kuracağına bir **açıklaması mı?**

Zamanın başlangıcından beri, erkeklerin, fiziksel güçleri nedeniyle, eşlerine hükmetme veya onları kontrol etme eğiliminde olduklarını görüyoruz. Bu ya kadınların onları kontrol etme girişimine karşılık olarak meydana gelmiş ya da herhangi bir kısırtma olmadan kendi günahlı doğalarından ortaya çıkmış olabilir. Petrus, iman eden kocaları, eşlerine yönelik bu günahla lanetlenmiş davranışlarını düzeltmeye teşvik eder (1Pe. 3:7-9).

"Bunun gibi, ey kocalar, siz de daha zayıf varlıklar olan karılarınızla anlayış içinde yaşayın." (Orijinal Grekçe, kadının nisbi fiziksel zayıflığına atıfta bulunur.)⁶

Özlem, annesinin, babasının annesine söylediği ya da yaptığı bir şey yüzünden incindiği zaman, pasif agresif yollarla karşılık verdiğini fark etti. Annesi babasıyla günlerce konuşmazdı veya onun sevmediği yemekleri pişirirdi. Özlem, kendi kocası üzerinde bu tür bir pasif kontrol uygulamak istemedi. İncindiğinde, incinmenin üstesinden gelmeye çalıştığı için sessiz kaldığını kocasına ilettili. Yakında onunla bu konu hakkında konuşmak istediğini bilmesini sağladı. Onunla konuştuğunda, duygularını ve kocasının davranışlarının onun üzerindeki etkisini açıkladı. Kocasından birbirlerinin farklılıkları hakkında birlikte dua etmelerini istedi. Ona bu anlaşmazlığı çözenin bir yolunu bulmak istediğini ve böylece ikisinin de çözüm konusunda iyi hissetmesini istediğini söyledi.

"Petrus, iman eden kocaları, eşlerine yönelik bu günahla lanetlenmiş davranışlarını düzeltmeye teşvik eder."

Yiğit, babasının, kendisiyle aynı fikirde olmayan annesine çeşitli şekillerde gözdağı verdiğine tanık olmuştu. Babası onu itip kakar, bağırır ve bazen haklı olduğunu kabul ettirene kadar onu döverdi. Sonuçta annesi çoğu zaman depresyon yaşardı. Artık Yiğit evlidir. Fiziksel gücünü karısının üzerinde bu şekilde kullanmak istemez. Aslında, onun daha savunmasız olduğunu fark ettiği için, herhangi bir anlaşmazlıkta onun bakış açısını dinlemeye özel bir özen gösterir. Tanrı'nın önünde değerli bir varlık olduğunu ve onun için önemli olduğunu bilmesini sağlar.

Her iki durumda da Özlem ve Yiğit eşleri üzerinde güç veya kontrol kullanmış olabilirlerdi. Yanlış bir "kazanma" veya "üstte" olma duygusu kazanmaya çalışabilirlerdi. Bunun yerine, eşlerinin iyiliğini arzularından daha önemli sayarak, tutumlarını Mesih'inkine benzer hale getirdiler (Flp. 2:1-8). Bu tutum, onların birbirleriyle sakince konuşmalarına, yanlış anlamaları gidermelerine ve gerçekten birbirlerinin bakış açısını dikkate almalarına yol açtı. O zaman kendilerini ve eşlerini tatmin edecek çözümler bulabildiler. Bu işbirlikçi tutum, düşüşün etkisini tersine çevirir. Bu sevginin gücüdür: İstedikimizi elde etmek için başkalarını kontrol etme ihtiyacını bırakarak, diğerinin iyiliğini amaçlarız. Temel ilkenin, uygunsuz güç ya da kontrol yerine işbirliği olduğu bir evliliğin olumlu tanıklığı inanılmazdır. Hatta bu tür evlilikleri Hristiyan arkadaşlarında gözlemledikleri için inanlı olmayanların Hristiyanlığa karşı

ilk kez ilgi duyup Hristiyanlıkla ilgili sorular sorduklarına dair birçok hikâye duydum. Hristiyan evliliklerindeki bu tanıklık Türkiye’de parlayan bir ışık olsun!

Mutluluk veya Zevk Putu Eşimizi Etkiler

İsa bol yaşam vermeye geldiğini söyledi (Yu. 10:10). Refah teolojisinin söylediğinin aksine, bu ayet tamamen O’na ait olmaktan kaynaklanan içsel esenlik ve huzur hakkındadır. Ama Tanrı’nın, omuzlarımızda kayıp dünyanın yüküyle, üzgün, kasvetli yüzlerle dolaşmamızı istediğini düşünmeyelim. Biz Rab tarafından kurtarılanlarız; bize muazzam amaç ve güçle, değiştirilmiş hayatlar verildi. Evrenin Tanrısı ile yakın bir ilişkimiz var! Rab’bin sevinci gerçekten bizim gücümüzdür (Neh. 8:10). Ancak Yuhanna 10:10’un ilk bölümünü, yani Şeytan’ın çalmak, öldürmek ve yok etmek için geldiğini de unutmamalım. Kültür, bazı şeylerin bizi mutlu edeceğini vaat eder ama Şeytan bunları ilişkilerimizi mahvetmek ve neşemizi çalmak için kullanır. Bunlara bakalım:

Hristiyan olduğumuzda, Mesih’te yeni yaratık oluruz. Hristiyanların sonraki birkaç paragrafta açıklanan putlara tapacak kadar “ahlaki değerleri hiçe sayıp alçalabileceklerini” hayal etmek zordur. Onlar hakkında konuşmayız, çok utanç vericiler ama oradadırlar. Onları ışığa çıkaralım ve Tanrı’nın bunları dönüştürmesine izin verelim.

“Biz Rab tarafından kurtarılanlarız; bize muazzam amaç ve güçle, değiştirilmiş hayatlar verildi.”

Pornografi

Pornografi bugün her zamankinden daha erişilebilir haldedir. İnternet, bir düğmeye dokunarak sonsuz sayıda görüntü kaynağına sahiptir. Bu hiper uyarıcı görüntüler aslında beyindeki nörolojik yolları değiştirir ve Tanrı’nın cinsel ilişki armağanı hakkındaki görüşümüze zarar verir. Alkolizm gibi

pornografi kullanımı da bağımlılık yapan bir doyumsuzluk, tatmin olamama ve sonra tekrar doyumsuzluk döngüsü üretir. Kutsal Yazılar bundan bahseder (Özd. 23:29-35; 2Pe. 2:19).

Kadının, kocasının pornografi izlediğini öğrenmesi yıkıcı olabilir. Neredeyse kocasının başka bir ilişkisi olması kadar zarar verici olabilir. Duygusal etki, “daha iyi bir şey veya biri” için reddedilmeye benzer. Yalan ve gizlilik, güveni yok eder. Bunun sonuçları, evlilikte yıllarca etkisini sürdürebilir.

Matta 18:9’da İsa, yanlış yönlendirilmiş arzunun ağır etkilerinin (suçlarının) bir gözünü kaybetmekten beter olduğunu anlatır. Bunu pornografiye uygularsak, “gözünü oymanın” gerçek hayattaki karşılığı nedir?

- 1) Pornografinin bağımlılık yapıcı doğasıyla yüzleşin ve kabul edin. Bu bağımlılık ilerleyicidir. İlk başta pornografiyi ara sıra kullananlar, bağımlılık geliştikçe pornografiyi daha sık kullanacaklardır.
- 2) Dürüstlüğün temiz havasını içinize çekin. Sorununuzu, yardımcı olabilecek diğer kişilere açıkça söyleyin. Tanrısal öğütleri duymaya okumaya gayret edin. Eşimize “hızlı bir itirafta bulunarak” kendimizi daha iyi hissetmek için ellerimizi yıkamak istemek her

durumda akıllıca olmayabilir. Bu noktada sağlıklı bir noktaya gelip iyileşebilmemiz için birinin bize eşlik etmesine ihtiyacımız vardır.

- 3) Pornografik görüntüleri engelleyecek uygulamaları kullanın.
- 4) Pornografi kullanımımızın altında yatan amacı araştırın. Stresle başa çıkmanın sağlıklı yollarını bulmak yerine stresi azaltmak için bu yöntemi mi kullanıyoruz? Eğer sorunun bir parçası buysa, eşimizle daha tatmin edici bir cinsel yaşam hakkında konuşmaktan kaçınıyor muyuz?

Evliliği Terk Etmek

Bazen çiftler büyük bir aşk telaşı içinde evlenirler ve tüm sorunlarının biteceğini umarlar. Sonunda beni sevecek ve mutlu edecek biri oldu, diye düşünürler. Bu kişi hayatımın eksik ya da tamamlanmam gereken alanlarında beni tamamlayacak (ev işi, geçimimi sağlamak vb.), diye düşünürler. İlk başta, çok az çabayla birbirine mükemmel şekilde uyan iki yürek parçası görürler. Yapboz daha da karmaşık hale geldiğinde, bir araya getirmek için zamana ve çabaya ihtiyaç duyduklarında, evliliğin kendilerine göre olmadığını düşünebilirler. Mutlu olmak için ayrılmaları gerektiği sonucuna varabilirler.

Ne yazık ki, Tanrı'nın karakterimizi şekillendirmek için evliliğin zor zamanlarını nasıl iyi amaçla kullanabileceğini gözden geçiriyoruz. Yaşlı çiftlerin evlilik hayatlarının zor dönemlerinde neler yaşadıklarını dinlemeyi seviyorum. Neredeyse boşanıyorlardı, ancak daha sonra bunu yapmadıkları için çok mutlu olmuşlardır. Yardıma ve çözüme eriştiklerinde zor zamanları atlattıkları olmuşlardır. Bu deneyim sayesinde Tanrı onların daha iyi insanlar olmalarını ve birbirlerine daha yakın olmalarını sağladı. Ciddi bir sorundan sonra bile evlilik eskisinden daha güçlü hale getirilebilir. Onları bu sorunun olduğu noktaya neyin getirdiğini anlayan ve bunu düzeltmeye çalışan bir çift, sorunun ilişkiye getirdiği yıkımı Tanrı'nın telafi ettiğini görebilir.

“Tanrı'nın karakterimizi şekillendirmek için evliliğin zor zamanlarını nasıl iyi amaçla kullanabileceğini gözden geçiriyoruz.”

Geçici Ayrılık

Evliliklerde, kendinizi korumak için en azından geçici olarak başka bir yerde yaşamınızı gerektirebileceği durumlar yaşanıyor olabilir. Bu mutlu olmadığınız için evi terk etmekten farklı. Bu kendinizi tehlikeden korumaktır.

Kutsal Yazıların hiçbir yerinde, fiziksel şiddet uygulayan bir eşle aynı evde kalarak kendini riske atmanın gerektiği söylenmez. Kilise önderlerinin çoğu, Hristiyan evliliklerinde bile istismara uğrayan bir eşin evden uzaklaşması gerektiğini kabul eder.⁷ Hristiyan arkadaşlarının ya da danışmanının istismar eden bu eşini kendine getirmesi için fırsat verir. Ancak çobanlar, süregelen zina, şiddetli bağımlılık ve aşırı duygusal istismarın da hem fiziksel hem de duygusal olarak birlikte yaşamının tehlikeli olabileceğinin farkında olmalıdır. Bu tür durumlarda, bir kadının kendini korumak için en azından geçici olarak evden ayrılmasını gerektiren bir durum olup olmadığını anlamak daha zor olabilir. Çok fazla dua, öğüt ve ayırt etme gücü gereklidir.

Evden nasıl ayrıldığınız önemlidir. Ayşe ve Mert 20 yıldır evlidir. Tartıştıkları sırada Mert, Ayşe'ye fiziksel şiddet gösteriyor ve vücudunun birçok yerinin morarmasına neden oluyordu. Bu şiddet ayda yaklaşık iki kez yaşanmaktadır. Ayşe, morlukları kapatacak kıyafetler giyerek bunu ailesinden ve arkadaşlarından gizler ya da bir olaydan sonra yaklaşık bir hafta kadar insanları ziyaret etmez. Ayşe, ikisi de Hristiyan olduktan sonra şiddetin sona ereceğini ummuştur, ancak bu şiddet azalma eğilimi gösterse de sürmeye devam etmektedir. Ayşe, imanda büyüdükçe, Tanrı'nın kendisine değer veren ve yardım edebilecek yeni bir aile verdiğini görür. Olayları saklamamaya karar verir. Kocasından sorunlarıyla ilgili yardım almak için pastörlerine gitmesini ister. Kocasını kabul etmez ve çok sinirlenir; pastörlerine söylese onu daha önce hiç olmadığı kadar zarar vermeye tehdit eder. Ayşe'nin yüreği burkulur, kendini çaresiz hisseder ve yardım alma zamanının geldiğini anlar. Bir arkadaşının evine gider ve pastörünü arar. Ona evliliğine bağlı olduğunu ve sorunun kendisine düşen kısmını çözmek için çabalayacağını söyler. Ancak kocası kendi şiddetiyle yüzleşme, anlama ve başa çıkma becerisini geliştirene kadar eve gitmeyecektir. Bu noktada kocasıyla konuşmaktan korkuyordu, bu yüzden mesajı kocasına pastör iletir. Mert ilk başta şok olmuş ve sinirlenmiştir ama kısa süre sonra pastörlerinin yardımıyla, Tanrı'nın Ayşe'nin evden ayrılmasının mahcubiyetini kendisini öfke sorunuyla baş başa bırakmak ve uyandırmak için kullandığını fark eder. Ayşe kocasıyla güvenli bir şekilde iletişim kurar ve kocası da ona tekrar sevgi gösterir, evliliklerini yürütmek istediğini söyler. Ayrı yaşadıkları dönemde Mert

“İsa Mesih imanlısı bir danışmanın yardımıyla, kalıcı bir zafer elde edebilmek için temel meseleleri ve sorunları çözer.”

aralarında anlaşmazlıklar olduğunda bunu medeni bir şekilde halletme yoluna gittiği her seferinde Ayşe bunun onun güvenini yeniden kazanmasına yardımcı olduğunu kocasına söylüyordu. Tekrar bir araya gelebilecekleri günü sabırsızlıkla beklediğini de söylüyordu. İkisi de yeniden bir araya gelmenin ne zaman güvenli olduğuna karar vermek üzere hikmetli imanlı danışmanların, pastörlerin ve

ihtiyarların öğütlerini dinliyorlardı. Birbirlerine çok erken baskı yapmıyorlar, gerçek ve kalıcı iyileşmenin gerçekleşmesini bekliyorlardı.

Sonunda Tanrı, Ayşe'nin sorunu açığa çıkarmak için attığı cesur adımı onurlandırır. Ayrıca kocasının tövbe eden yüreğini de onurlandırır ve onları yeniden birleştirir. İkisi de Rab'be yönelmişler ve iyileşmeleri için birbirlerine zaman vermişlerdir (Yak. 5:7-8). Tövbe, Mert için ilk adım olur ve onun Rab'bin ellerinden öğrenmesini sağlar. Neden şiddete başvurduğunu iyice irdeler. İsa Mesih imanlısı bir danışmanın yardımıyla, kalıcı bir zafer elde edebilmek için temel meseleleri ve sorunları çözer. Ayşe'nin affetmesi ve güvenini tazelemesi için zamana ihtiyacı vardır. Mert'e saygısını ve sevgisini yeniden inşa etmesi gerekiyordu.

Hepimizin bildiği gibi, her durum bu kadar mutlu sonuçlanmaz. Bazen şiddet uygulayan eş, eşi elinden gelen her şeyi yapıp sorunların kendisine ait olan kısmını çözmeye çalışmasına rağmen tövbe etmeye ve iyileşmeye yanaşmaz. İyileşmeyi ve düzelmeyi beklerken bilge kilise liderleri durumun hâlâ tehlikeli olduğunu görürlerse, istismara uğrayan eşin bu evlilikten serbest bırakılmasını destekleyebilirler. Bu durumdaki bir eşin, böyle bir evlilikten özgür olması için **ne kadar zaman geçmesi gerekir?** Bu, sürekli dua, hikmetli liderlerden öğüt alma ve onu seven ve acısını anlayan Rab'be güvenme meselesi olmalıdır.

İnsanların Onay Putu Eşimizi Etkiliyor

Biz yetişkinlerin bu günaha teslim edilmiş dünyada yüreklendirilmeye ihtiyacımız var. Dünya bizi içten ve dıştan yıkıyor. Teşvik ile insanların onayı putunu birbirine karıştırmayın. Onay, gereğinden çok fazla ihtiyacımız oluyorsa ve kabul görmek için Mesih'ten çok eşimize bakıyorsak bir put haline gelir. Ancak teşvik, bizi bu puttan koruyacaktır. Rab, bizi cesaretlendirmek için Mesih'in bedeninden diğer kardeşleri kullanır (1Se. 5:11). Ruhumuza başkası gibi dokunamayan eşimizden daha iyi bize kim cesaret verebilir? Bu nedenle eşlerimize teşekkür etmeyi, aile için yaptıklarından dolayı takdir duygularımızı paylaşmayı, kişiliklerinin güzel yanlarını veya benzersiz yeteneklerini anlatmayı unutmamalım. Bu sözler, karı kocayı birbirine bağlayarak evlilikte bir tür çimento haline gelir. Cesaret verici sözlerle sergilenen bu tür bir sevgi, başkaları tarafından Mesih ile O'nun kilisesi arasındaki sevginin bir örneği olarak görülecektir (Ef. 5:25-29).

Ve hepimiz bir gün cennette kurtarıcımızın "Aferin, iyi ve güvenilir köle" (Mat. 25:23) sözlerini işiteceğimizin ümidinden cesaret alabiliriz.

Umuyorum ve dua ediyorum ki, bu dört bölümlük dizi, ailenizden veya etnik kültürünüzden edindiğiniz sorunlu güdüler, tutumlar ve eylemler konusundaki farkındalığınızı genişletmiştir. Hepimiz yüreğin putlarının etkisindeyiz. Bunların farkına vardığımızda onlarla başa çıkabilir, başkaları üzerindeki etkilerini anlayabilir ve şifa için Tanrı'ya yönelmeye motive olabiliriz. Mutlu, başarılı, sevilen ve güvende olmak için, hayatı kontrol etmek için, kültürümüzün sahip olmamız gerektiğini söylediği şeyleri bırakabiliriz.

Bu ilahinin⁸ sözleri hem bizim yüreklerimizde hem Tanrı'nın ailelerimizde ve hizmetlerimizde bizim sevmemiz için bize verdiği kişilerin yüreklerinde gerçek olsun.

*Sen bizim tek Rabbimizsin,
Sen bizim tek Tanrımızsın,
Gel Rab İsa taht kur bizde!* 📖

Sonnotlar

- ¹ Linda S. Parker "Yüreğin Putları: 1. Bölüm: Kutsal Kitap Temeli ve Tanımlamaları", *e-manet*, Sayı 65 (Ocak-Mart 2022), s.15-17.
- ² Linda S. Parker "Yüreğin Putları: 2. Bölüm: Hristiyan Hizmetinde Karşılaştığımız Putlar", *e-manet*, Sayı 66 (Nisan-Haziran 2022), s.15-22;
- ³ Linda S. Parker "Yüreğin Putları: 3. Bölüm: Ailedeki Putlar — Çocuklarımız", *e-manet*, Sayı 65 (Ekim-Aralık 2022), s.15-17;
- ⁴ Peter Scazzaro, *Sağlıklı Ruhsallık: Duygusal Olgunluk Olmadan Ruhsal Olgunluk Mümkün mü?* (İstanbul: Haberci Basın Yayın, 2021).
- ⁵ Tim Hegg, "The Role of Women in the Messianic Assembly", *Torah Resource*, 1988 < <https://tr-pdf.s3-us-west-2.amazonaws.com/articles/role-of-women-in-the-messianic-assembly.pdf> > (13.06.2022 tarihinde erişildi).
- ⁶ Ayrıca bkz. "1 Peter 3:7 Commentary", *REV Bible and Commentary* < <https://www.revisedenglishversion.com/1-Peter/chapter3/7> > (13.06.2022 tarihinde erişildi).
- ⁷ Sarah Einselen, "Head of Counseling at John MacArthur's School: Wife Should Endure Abuse Like Missionary Endures Persecution", *The Roys Report*, 05.04.2022 < <https://julieroys.com/head-counseling-john-macarthur-school-wife-endure-abuse/> > (13.06.2022 tarihinde erişildi). Bu makale, bir kadının eşinden gördüğü fiziksel istismara katlanması gerektiğine dair yanlış (ve neyse ki nadir) Kutsal Yazı yorumunu çürütüyor.
- ⁸ "İsa, Egemensin, Kralımızsın Bizim!", *HM Worship* < <http://hmworship.com/en/songs/view/isa-egemensin-kralimizsin-bizim> > (13.06.2022 tarihinde erişildi).